

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU

**Využití aktivit a her v zimní přírodě a jejich dopad na sociální
dynamiku dospívajících**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Lucie Kalkusová

Vypracovala:

Bc. Marika Provazníková

Praha, srpen 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, dne 9. 8. 2016

Bc. Marika Provazníková

.....

Evidenční list

Souhlasím se zapůjčením své diplomové práce ke studijním účelům. Uživatel svým podpisem stvrzuje, že tuto diplomovou práci použil ke studiu a prohlašuje, že ji uvede mezi použitými prameny.

Jméno a příjmení:

Fakulta / katedra:

Datum vypůjčení:

Podpis:

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala Mgr. Lucii Kalkusové za odborné vedení práce, za cenné rady a praktické připomínky, které mi při psaní diplomové práce poskytla. Zvláštní poděkování patří také mé rodině a přátelům za podporu během mého dosavadního studia.

Abstrakt

- Cíle:** Cílem práce je posoudit účinek dvouměsíčního programu využívajícího hry a aktivity v přírodě na sociální vztahy ve skupině dospívajících.
- Metody:** Výzkumný soubor tvořil 17 dívek ve věku 13 a 14 let. Dívky byly rozděleny do dvou skupin. Skupina s intervenčním programem absolvovala dvouměsíční lyžařský výcvik s dodatečnými prvky aktivit a her v zimní přírodě. V kontrolní skupině proběhl klasický lyžařský výcvik. Sociální vztahy ve skupině byly posuzovány na základě dotazníkového šetření pomocí sociometrické ratingové metody Třídní kompas, metody preferenčního záznamu a sociometrických otázek.
- Výsledky:** Ve skupině s intervenčním programem na základě metody Třídní kompas bylo zaznamenáno 27 pozitivních voleb, co se týče sympatií a vlivu v prvním dotazování, 23 ve druhém a 30 ve třetím. Bodová hodnota vzájemných sympatií podle preferenčního záznamu klesla z 461 na 419 bodů a ve třetím dotazování znovu vzrostla na 450 bodů. U první sociometrické otázky hodnoty indexu sociální soudržnosti klesaly z 0,81 na 0,67 a 0,31, u druhé byl zaznamenán nárůst 0,28 na 0,58 a poté pokles na 0,33. V kontrolní skupině, kde probíhala normální výuka lyžování, byly změny minimální. Počet 28 odevzdaných voleb podle metody Třídního kompasu se v druhém dotazování opakoval, po třech měsících klesl na hodnotu 26. Referenční záznam vykazoval hodnoty 384, 362 a 393 bodů. Indexy sociální soudržnosti ve třech dotazováních odpovídají hodnotám 0,57, 0,43 a 0,54 u první sociometrické otázky a hodnotám 0,43, 0,50 a 0,36.
- Závěr:** Výsledky práce ukázaly pokles oblíbenosti a vzájemné náklonnosti ve většině zjišťovaných sociometrických jevů po absolvování dvouměsíčního lyžařského výcviku v intervenční i kontrolní skupině. Prohloubení vztahů bylo zaznamenáno pouze ve skupině s intervenčním programem ve zvýšení indexu sociální soudržnosti u jedné ze sociometrických otázek. Zvolený

program her a aktivit v přírodě se neprokázal jako účinný ke zlepšení sociálních vztahů ve skupině dospívajících.

Klíčová slova: Aktivity a hry v zimní přírodě, sociometrie, dospívající mládež, sociální skupiny, sociální dynamika

Abstract

Aims: The aim is to assess the effect of the two-month program using games and activities in the nature of social relationships in a group of adolescents.

Methods: The research group consisted of 17 girls aged 13 and 14 years. The girls were divided into two groups. The group intervention program completed a two-month ski lessons with additional features activities and games in the winter nature. In the control group ran a classic ski training. Social relations in the group were assessed based on the survey using sociometric rating method Class compass, preferential methods of recording and sociometric questions.

Results: In the group with the program based on the method class compass was recorded 27 positive choices regarding sympathy and influence in the first polling, 23 in the second and 30 in the third. The point value of mutual sympathy by preferential entry fell from 461 to 419 points and third interviews increased again to 450 points. For the first sociometric questions of social cohesion index value decreased from 0.81 to 0.67 and 0.31, the second was an increase of 0.28 to 0.58, and then drop to 0.33. In the control group, which carried a normal ski school lessons, the changes were minimal. Number 28 cast options according to the method of class compass in the second polling repeated after three months decreased to the 26th reference record showed values 384, 362 and 393 points. The indices of social cohesion in three polling correspond to values of 0.57, 0.43 and 0.54 for the first sociometric questions and values of 0.43, 0.50 and 0.36.

Conclusion: The results showed a decline of popularity and mutual affection in most surveyed sociometrical phenomena after completing a two-month ski training in the intervention and control group. Deepening relations were recorded only in the group with the program in the index increase social cohesion with one of sociometric questions. Elected program of games and

activities in nature has not been demonstrated to be effective for improving social relations in the adolescent group.

Keywords: Winter activities and games in nature, sociometry, adolescent, social groups, social dynamics

OBSAH

1. ÚVOD	11
2. TEORETICKÁ VÝCHODISKA	13
2.1. Charakteristika dospívání	13
2.1.1. Tělesný vývoj v období pubescence.....	13
2.1.2. Pohybový vývoj v období pubescence	14
2.1.3. Psychický vývoj v období pubescence.....	14
2.1.4. Sociální vývoj v období pubescence	15
2.2. Sociální skupiny	16
2.2.1. Malé skupiny	16
2.2.2. Struktura skupiny	18
2.2.3. Skupinová dynamika	19
2.2.4. Sociální soudržnost	20
2.3. Aktivity, hry a kurzy v přírodě	20
2.3.1. Význam aktivit a her v přírodě z hlediska socializace	22
2.3.2. Specifika her a cvičení v zimní přírodě.....	23
2.3.3. Lyžařský výcvik v České Republice	25
2.3.4. Lyžařský výcvik na Institutu Le Rosey ve Švýcarsku	27
2.4. Sociometrie	28
2.4.2. Sociometrická matice	29
2.4.3. Sociogram.....	31
2.4.4. Sociometrické indexy	33
3. CÍLE A ÚKOLY PRÁCE	34
3.3. Úkoly práce.....	34
3.4. Vědecké otázky.....	34
4. METODIKA PRÁCE.....	35

4.3.	Výzkumný soubor.....	35
4.4.	Sběr dat.....	35
4.5.	Použité metody	36
4.6.	Intervenční program	37
5.	VÝSLEDKY	42
5.3.	Skupina A	42
5.4.	Skupina B	49
6.	DISKUZE.....	55
7.	ZÁVĚR.....	58
	LITERATURA.....	60
	SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK.....	64
	PŘÍLOHY	65

1. ÚVOD

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala využitím her v kondiční přípravě dětí. Diplomová práce na toto téma částečně navazuje, s tím rozdílem, že využívám hry a cvičení v zimní přírodě v rámci dvouměsíčního lyžařského výcviku. Protože sama učím lyžování, chci, aby si moji svěřenci zvyšovali kondici a zlepšovali techniku sportu, ale zároveň, aby je lyžování bavilo a sportování si užívali. Jsem přesvědčená, že udržení kladného vztahu ke sportu je u dětí a dospívajících obzvláště důležité. O to se snažím právě prostřednictvím her a cvičení v přírodě.

O tom, že aktivity a hry v přírodě mají pozitivní vliv na tělesnou i duševní stránku osobnosti, není pochyb. Přírodní prostředí a v něm vhodně zvolené aktivity ale také významně ovlivňují fungování sociálních skupin. Toho využívají školy pro adaptační kurzy, firmy pro teambuildingové akce a komerční i nekomerční organizace pro výchovně vzdělávací a zážitkové programy. Jako učitele mě velmi zajímá, jak lze efektivně stmelit kolektiv. Proto jsem do svých hodin lyžování zařadila hry a cvičení zaměřené na vzájemné poznání, komunikaci a spolupráci. Ve své práci zkoumám jejich vliv na vývoj sociálních vztahů ve skupině.

Teoretická část práce se zabývá vysvětlením pojmů a rešerší literatury, která se vztahuje k tématu šetření. Nejprve se věnujeme charakteristice období dospívání. Zde se soustředíme převážně na popis rané adolescence a to z pohledu tělesného, pohybového, psychického a sociálního vývoje. Dále se věnujeme problematice sociálních skupin. V této kapitole jsou vysvětleny pojmy sociální struktura a sociální dynamika. Dalším bodem je objasnění významu aktivit a her v přírodě a jejich role v rámci socializace. Protože se diplomová práce zabývá hrami a aktivitami v zimní přírodě, jsou zde také popsána specifika a rizika s tím související. Součástí teoretické části je přehled a porovnání lyžařských programů u nás a na Institutu Le Rosey ve Švýcarsku, kde se šetření uskutečnilo. Na závěr uvádíme a vysvětlujeme metody a techniky sociometrie, se kterými budeme pracovat v praktické části, kde budou sloužit k vyhodnocení získaných dat.

Ve výzkumné části nejprve uvádíme cíle a úkoly práce spolu s vědeckými otázkami. Dále se budeme zabývat mapováním struktury sociálních vztahů ve skupině dospívajících a

sledovat jejich změny během dvouměsíčního pobytu na horách a po jeho skončení s odstupem tří měsíců.

2. TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Tato kapitola se věnuje problematice období dospívání, sociálních skupin a sociometrii. Poukazuje na zvláštnosti aktivit, her a kurzů pořádaných v zimní přírodě. Utváří všeobecný pohled na problematiku sociální dynamiky dospívajících.

2.1. Charakteristika dospívání

Vymezení období dospívání se různí. Langmeier a Krejčířová¹ označují jako dospívání dobu od nástupu pohlavního zrání i s průvodními psychickými projevy (11-12 let) až do dosažení plné pohlavní (reprodukční) zralosti, spolu s ukončením fyzického růstu jedince (20 – 22 let). Toto vymezení by podle Vágnerové² zahrnovalo ranou adolescenci, označovanou jako pubescence (11 - 15 let), kdy je nejnápadnější změnou tělesné dospívání, spojené s pohlavním dozráváním a pozdní adolescenci (15 – 20 let), kdy dochází ke komplexnějším psychosociálním proměnám. Období dospívání se tedy člení na více úseků, které mají společné znaky. Trvalou charakteristikou adolescence však zůstává, že je považována za most mezi dětstvím a dospělostí, píše Macek³.

Období, ve kterém se studenti podrobili mému výzkumu nachází, můžeme podle různých autorů nazvat obdobím rané adolescence, pubescence nebo obdobím středního školního věku. Jedná se o pojmenování životního úseku jedince od zhruba 11 – 15 let. Právě na toto období se v následující charakteristice zaměřuji a ve své práci jej budu nazývat pubescencí.

2.1.1. Tělesný vývoj v období pubescence

V období pubescence se tělo dospívajícího významně mění. Dochází ke zrychlení růstu a objevují se známky pohlavního dospívání. Tělesný růst však není rovnoměrný. Horní a

¹LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

²VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

³MACEK, Petr. *Adolescence*. Vyd. 2., upr. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8747-7.

dolní končetiny rostou na začátku dospívání rychleji a jedinec může působit tělesně nevyváženě a neohrabaně. U chlapců se začíná rýsovat svalovina a u dívek je patrné zaoblování postavy, uvádí Langmeier a Krejčířová⁴. U dívek se puberta začíná objevovat dříve. V 11 – 13 letech jsou dívky v průměru vyšší než chlapci. Ve 14 letech už se vyrovnávají a v průměru dosahují dívky i chlapci 160 cm, objasňuje Svatoň⁵.

2.1.2. Pohybový vývoj v období pubescence

Vývoj motoriky je v tomto období výrazný. Díky nárůstu svalové hmoty dospívající rychle získávají dovednosti vyžadující sílu. Kolem 11. roku také dozrává vestibulární aparát a to se projevuje ve zlepšení rovnovážných schopností.

Do 12 let ještě trvá období označováno jako „zlatý věk motoriky“, kdy si děti nejrychleji osvojují pohybové dovednosti, díky zdokonalení nervové regulace svalových činností. V tomto období je vhodné jedince vybavit co nejširší škálou pohybových zkušeností, protože naučené dovednosti se stávají stabilními a trvalými, vysvětluje Křištofič⁶. Také se setkáme i s názvem „zlatý věk mechanické paměti“, který uvádí ve své publikaci Mertin⁷.

V období růstové akcelerace však rostou kosti rychleji než svaly a šlachy a to může způsobit zhoršení flexibility. Celkově vlivem změn pákových a objemových poměrů tělesných segmentů, jak uvádí Křištofič⁸, dochází ke zhoršení úrovně motoriky. Jedná se ale o dočasný jev.

2.1.3. Psychický vývoj v období pubescence

Chování dospívajících ovlivňuje rychleji dozrávající limbický systém, který je centrem emočního prožívání. Díky němu dochází k významnému nárůstu tendence reagovat emocionálně a ke zvýšení intenzity emočních prožitků. Obzvláště období pubescence je proto

⁴ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

⁵ SVATOŇ, Vratislav. *Pedagogika a psychologie v didaktické činnosti učitele*. Česká obec sokolská - Ústřední škola ČOS. 3. vydání. Praha, 2007.

⁶ KRIŠTOFIČ, Jaroslav. *Pohybová příprava dětí*. Praha: Grada, 2006. Děti a sport. ISBN 80-247-1636-4.

⁷ MERTIN, V. *Výchovné malíckosti*. Praha: Portál, 2011, 212 s. ISBN 978-807-3678-579.

⁸ KRIŠTOFIČ, Jaroslav. *Pohybová příprava dětí*. Praha: Grada, 2006. Děti a sport. ISBN 80-247-1636-4.

někdy označováno jako období emoční lability. U pubescentů pozorujeme časté změny nálad, impulsivitu jednání, nestálost a nepředvídatelnost reakcí a postojů, píše Vágnerová⁹.

Erikson in Macek¹⁰ uvádí jako hlavní úkol pro toto období hledání a budování vlastní identity. Tu utváří sebereflexe a sebehodnocení. V pubescenci jsou předmětem sebereflexe nejčastěji fyzické změny, emoční rozkolísanost a vztahy k rodičům. Ke konci období také akceptace ze strany vrstevníků a opačného pohlaví.

2.1.4. Sociální vývoj v období pubescence

V období pubescence se mění vztahy s dospělými i s vrstevníky. Jak říká Vágnerová¹¹ „*Pubescent odmítá podřízené postavení, resp. Odmítá demonstrovanou formální nadřazenost autorit, jako jsou rodiče a učitelé*“ (str. 395). Nadřazenou pozici jim přiznává až tehdy, když si jí podle něj zaslouží. Pubescent sám se chce stát autoritou, proto je kritický, s autoritami se dohaduje a diskutuje. Když je schopen dospělým oponovat a logicky argumentovat, dosahuje pocitu, že se jim může vyrovnat. Toto hezky popisuje Twain in Čáčka¹²: *Puberta začíná v tom okamžiku, kdy kluk nebo holka zjistí, že otec a matka mluví jen samé nesmysly. A končí v tom okamžiku, kdy mladý muž a dívka zpozorují, že jejich rodiče přece jen v poslední době udělali určitý pokrok* (str. 53). Pubescenti už nechtějí být dětmi. Zvláště přecitlivěle reagují, když s nimi rodiče i nadále jednájí jako s dětmi, uvádí ve své publikaci Brockert¹³.

Další významnou charakteristikou v dospívání je členství ve vrstevnické skupině a budování přátelství. Vybudování pevných vztahů s vrstevníky je klíčové vzhledem k osamostatnění se od rodiny, popisuje Krejčová¹⁴. Arnett in Krejčová¹⁵ vidí funkci vrstevnických vztahů jako přechod od úzkých vztahů s primární rodinou k intimním vztahům

⁹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

¹⁰ MACEK, Petr. *Adolescence*. Vyd. 2., upr. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8747-7.

¹¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

¹² ČÁČKA, Otto. *Přehled psychologie obecné, dospívání a pracovní výkonnosti*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-0904-7.

¹³ BROCKERT, Siegfried. *Encyklopedie pro rodiče*. Rudná u Prahy: Jeva, 1996, 306 s. ISBN 80-85797-38-0.

¹⁴ KREJČOVÁ, Lenka. *Psychologické aspekty vzdělávání dospívajících*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3474-3.

¹⁵ Tamtéž.

s budoucími partnery. Podle Macka¹⁶ poskytuje vrstevnická skupina možnost sociálního učení, hodnocení vlastní identity, vzájemnou výměnu názorů, pocitů a vzorců chování.

Langmeier a Krejčířová¹⁷ uvádějí, že na začátku puberty převládá sklon vytvářet skupiny složené z jedinců stejného pohlaví. Dospívající ve skupině spojují společné zájmy, vzájemný obdiv, touha sdružovat se a napodobovat. Zájem o druhé pohlaví se také objevuje. Zprvu bázlivý a nejistý, kdy chlapci i dívky zůstávají ve skupině a zájem projevují pokřikováním a koketováním.

Charakter přátelství v období dospívání se oproti dětství také mění. Tato změna souvisí s rozvojem kognitivních procesů, komplexnějšího a abstraktnějšího myšlení. Mezi přáteli se prohlubuje úroveň intimity a důvěrnosti. Arnett in Krejčová¹⁸ vysvětluje, že více než společná činnost nyní přátele spojují společné myšlenky, názory a sdílená přání.

2.2. Sociální skupiny

Člověk se začleňuje do skupin, aby získal ochranu a možnost uspokojovat své potřeby. Sociální skupiny se dělí na velké a malé. Velké sociální skupiny jsou tvořeny společenskými třídami a vrstvami, národnostmi, etnickými celky, politickými a společenskými organizacemi, regionálními skupinami a dalšími, tvrdí Čech¹⁹. Výzkum v rámci diplomové práce se týká sociální skupiny malé, proto se jí budeme zabývat více v samostatné kapitole.

2.2.1. Malé skupiny

Malé skupiny tvoří osoby, které se navzájem znají, komunikují spolu a mají společný cíl. Za malou skupinu lze podle některých autorů pokládat i dyádu, tedy pár, píše Nakonečný²⁰. Podle jiných autorů se jedná o zvláštní případ lidského seskupování, ne o

¹⁶ MACEK, Petr. *Adolescence*. Vyd. 2., upr. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8747-7.

¹⁷ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

¹⁸ KREJČOVÁ, Lenka. *Psychologické aspekty vzdělávání dospívajících*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3474-3.

¹⁹ ČECH, Ján. *Sociální psychologie pro učitelov*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. Edícia spoločenských vied. ISBN 978-80-86723-59-4.

²⁰ NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-200-1679-9.

skupinu ve vlastním smyslu. Petrušek²¹ například popisuje, že v páru nemůže vzniknout většina a nemůže vzniknout ani „klika“ (někdo s někým se spojí proti někomu jinému). Podle něj tedy dolní hranici malé skupiny tvoří tzv. triáda. Horní pak odhaduje od 7 do 20 členů.

Charakteristiky malé skupiny podle Petruska (2009):

- Mezi členy existuje reálná bezprostřední interakce, tedy styk tváří v tvář,
- Přímý kontakt - čím častěji a pravidelněji se skupina stýká, tím je stabilnější,
- ve skupině existuje rozvinutá komunikační síť (skupiny si vytvářejí „vlastní jazyk“, přezdívky),
- díky pravidelné interakci a rozvinuté komunikaci jsou zde relativně pevné sociální vztahy,
- skupinu spojuje výkon společných činností,
- ze společné činnosti vyplývá i společný cíl,
- ve skupině dochází k diferenciaci rolí,
- skupina si vytváří svůj normativní a hodnotový systém podepřený systémem sankcí,
- vědomí příslušnosti ke skupině – tzv. vědomí My.

Základní složky osobnosti se nejvíce formují ve skupinách primárních. Jak uvádí Petrušek²², tento pojem zavedl na počátku 20. století americký sociolog Charles H. Cooley. Hlavní znaky pro primární skupinu jsou podle něj hlavně v hloubce vztahů mezi členy. Za primární skupiny se považuje rodina a skupina vrstevníků. Členství v primární skupině není nikdy z donucení. Do primární skupiny se člověk buď narodí, nebo si ji zvolí. Malý počet členů v takovéto skupině umožňuje vztah vzájemné loajality, důvěry a solidarity. Tyto skupiny často přežívají celý život.

Naproti skupinám primárním stojí skupiny sekundární, které mají účelový charakter. Jsou zaměřené na uspokojení určitých vymezených potřeb a zájmů (např. školní třída, pracovní skupina, zájmový kroužek).

Malé skupiny dále dělíme na formální a neformální. Formální skupiny jsou účelové. Členství, normy, vymezení pozic se v nich řídí formálním řádem (např. školní řád, popis

²¹ PETRUSEK, Miloslav. *Základy sociologie*. Praha: Akademie veřejné správy, 2009. ISBN 978-80-87207-02-4.

²²Tamtéž.

práce, organizační řád). Kdežto neformální skupiny vznikají a vnitřně se organizují spontánně. V rámci formálních skupin často vznikají skupiny neformální, doplňuje Havlík²³.

2.2.2. Struktura skupiny

Postupné vzájemné poznávání členů skupiny je procesem diferenciací. To znamená, že se začínají odlišovat jednotlivé vlastnosti členů a vztahy ve skupině se postupně fixují. Vztahy, které vzniknou, vytvářejí skupinovou strukturu. Skupina se diferencuje podle různých kritérií jako je například věk, pohlaví, oblíbenost a mnoho dalších, uvádí Lovaš²⁴.

Najdeme zde formální vztahy, které jsou určeny oficiálně (podřízenost, nadřízenost), ale také vztahy neformální, které jsou spontánní a dobrovolné. Na základě společné činnosti, koníčků a zájmů se ve skupině vytvářejí vzájemné sympatie a antipatie, píše Chráska²⁵.

Členové skupiny jsou diferencováni do skupinových pozic a rolí. Někteří se například rádi prosazují, jiní se raději drží v pozadí. Podstatou malé skupiny může být například silný jedinec, kolem kterého se shromažďují další osoby. Nakonečný²⁶ vysvětluje, že to je typický příklad vzniku gangů.

Hrabal²⁷ rozděluje role ve skupině, konkrétně ve školní třídě, podle sympatií a vlivu. Žáci, kteří mají silný vliv a ještě k tomu jsou ostatním sympatičtí, bývají nejčastěji vůdci třídy. To znamená, že jsou voleni např. do pozice zástupce třídy. Tito žáci jsou typičtí vysokou sociální aktivitou, rádi pomáhají a umí se vcítit do druhých. Tato schopnost naopak často chybí žákům se silným vlivem, ale malou oblíbeností. Takové osoby se snaží ve třídě prosadit, často na úkor ostatních. O harmonii ve třídě se snaží velmi oblíbení žáci s malým

²³ HAVLÍK, Radomír. *Úvod do sociologie: dětství a dospívání*. Vyd. 6., přeprac. Praha: Karolinum, 2015. Edícia společenských věd.

²⁴ LOVAŠ, Ladislav. Malé sociálne skupiny. In VÝROST, Jozef; SLAMĚNÍK, Ivan (ed.). *Sociální psychologie*. Praha : ISV, 1997. s. 365-387. ISBN 80-85866-20-X.

²⁵ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

²⁶ NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-200-1679-9.

²⁷ HRABAL, Vladimír. *Třídní kompas: sociometrická ratingová metoda*. 1. Vyd. Praha: Hogrefe – Test centrum, 2011.

vlivem. Mají silnou potřebu dobrých vztahů a jsou schopní se přizpůsobit. Méně integrovaní ve třídě jsou žáci hodnocení ostatními jako málo sympatičtí a s malým vlivem. Tito žáci nemají mnoho vlastností, které jsou pro spolužáky zajímavé. Spolužákům připadá jejich chování nepříjemné. Pokud i tito žáci nehodnotí ostatní kladně, mohou se úplně vyřadit z kolektivu.

V rámci školní třídy se vytvářejí menší skupiny, které vznikají na základě blízkosti a podobnosti (např. sousedi v lavici nebo vyznačiči společného hudebního stylu). Nejvýraznější členové třídy mohou tvořit tzv. jádro skupiny, které se zaslouhuje o rozvoj dění ve skupině. Když se skupina vyvíjí negativně, vzniká zde tzv. fúze. Fúze se staví proti vedení skupiny a vytváří si vlastní normy a hranice. Krejčová²⁸ uvádí, že její působení může vést k rizikovému chování.

2.2.3. Skupinová dynamika

Skupinová dynamika je podle sociologického slovníku²⁹ definována jako: *studium procesů a sil působících v malých sociálních skupinách a možnost jejich ovlivňování, obvykle prováděné v rámci sociální psychologie, výzkumu skupinové psychoterapie apod.*“ Pojem skupinová dynamika zahrnuje studium vznikání, formování, restrukturalizaci, rozporů, krizí a zániku skupin, popisuje Havlík³⁰.

Termín skupinová dynamika zavedl Kurt Lewin. V roce 1945 založil Výzkumné středisko pro skupinovou dynamiku v Massachusetts, kde vyšetřoval skupinové chování a především jeho změny. Jak píše Burnes, přístupy a metody Kurta Lewina ve výzkumu skupinové dynamiky jsou významné i v moderním světě³¹.

Mohauptová³² chápe vnímání skupinové dynamiky jako nezbytné pro práci s energií skupiny. Skupinové dynamiky využívá v koučování týmů a pracovních skupin.

²⁸ KREJČOVÁ, Lenka. *Psychologické aspekty vzdělávání dospívajících*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3474-3.

²⁹ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-8535-0.

³⁰ HAVLÍK, Radomír. *Úvod do sociologie: dětství a dospívání*. Vyd. 6., přeprac. Praha: Karolinum, 2015. Edícia společenských věd.

³¹ BURNES, Bernard. Kurt Lewin and the Planned Approach to Change: A Re-appraisal. *Journal of Management Studies*, 2004. 41:6, 0022-2380.

³² MOHAUPTOVÁ, Eva. *Týmový koučink*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0350-6.

Vývoj skupiny podle Tuckmana a Jensena³³:

- Formování – seznamování členů,
- Bouření – prosazování názorů a potřeb jednotlivých členů (vzniká konflikt),
- Normování – vytváření společných hodnot a norem (překonání konfliktu),
- Optimální výkon – stabilizace vztahů (společná práce na dosažení cíle),
- Ukončení – rušení vztahů.

2.2.4. Sociální soudržnost

Sociální soudržnost patří mezi nejdůležitější vlastnosti skupiny, proto je předmětem výzkumů nejenom sociologie, ale v mnoha vědních oborech. V literatuře můžeme pojem sociální soudržnost nalézt také pod názvem sociální koheze. Sociologický slovník³⁴ uvádí též pojem integrace skupiny a sociální soudržnost definuje jako: „*Integrace skupiny jako důsledek přitažlivosti, kterou k sobě pocítují členové skupiny*“. Lott³⁵ popisuje, že tyto pozitivní vztahy musí být vzájemné, aby došlo k vysoké soudržnosti. Sociální skupina je tím soudržnější, čím je v ní větší počet vzájemných vazeb. V sociometrii lze popsat sociální soudržnost jako podíl počtu vzájemných pozitivních voleb v sociometrickém testu a počtu všech možných voleb v rámci skupiny.

2.3. Aktivity, hry a kurzy v přírodě

Podle Zapletala³⁶ hry v přírodě cvičí tělo i ducha, rozvíjejí rychlost, obratnost, sílu, vytrvalost a nervosvalovou koordinaci, zdokonalují postřeh a bystří smysly. Jsou jednou z nejučinnějších forem rekreace, protože obnovují fyzické i psychické síly. Dávají možnost využít tvůrčí fantazii a nechávají ožívat denní sny. Každý může vyniknout. I ten nejslabší člen skupiny se zde může uplatnit a seberealizovat ve prospěch svého družstva. Hra vede k pocitům spokojenosti a pohody. Pro zúčastněné je hraní zábavou.

³³ TUCKMAN, B. W., JENSEN, M. A. Stages of small group development revisited. *Group and Organisation Studies*, 1977. 2; 419-427.

³⁴ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-8535-0.

³⁵ LOTT, B. Group Cohesiveness: A Learning Phenomonon. *Journal Of Social Psychology*, 1961. 55(2), s. 275-286.

³⁶ ZAPLETAL, M. *Velká encyklopedie her*. Praha: Olympia, 1986.

Zde je výčet přínosů, které vidí Neuman³⁷ v hraní her v přírodě:

- Emocionální a psychické působení,
- ovlivnění pocitů a postojů hráčů,
- obohacení o zážitky,
- zvyšování sebedůvěry a sebehodnocení,
- potěšení z vlastní existence,
- rozvíjení sociálních vztahů,
- budování důvěry, ohleduplnosti a odpovědnosti,
- podpora komunikace a spolupráce,
- rozvoj psychomotoriky, tělesných schopností a kondice,
- získání prožitku přírody.

Jaké mohou mít významy hry v přírodě, shrnul Neuman³⁸ do následujících bodů:

- Hra slouží jako aktivní odpočinek.
- Převážně děti ve hře uvolňují přebytečnou energii.
- Hra může přinést člověku znovuočištění a uvolnění po náročné životní situaci nebo emoci.
- Hra může pomáhat řešit vnitřní konflikty lidí.
- Psychologové využívají hru v terapiích.
- Hra může mít funkci přípravy na život.
- Hrou se získávají nové zkušenosti a dovednosti a zkoušením neobvyklých aktivit pomáhá zvládat nové situace.

Rozdělení přínosů, významů a rolí aktivit v přírodě se různí. Pro naši práci se nám nejlépe hodí rozdělení Kalkusové³⁹, které postihuje všechny složky vývoje osobnosti, které popisujeme v kapitole 2.1.

³⁷ NEUMAN, J. Dobrodružné hry a cvičení v přírodě. Praha: Portál, 2000, 325 s. ISBN 80-717-8405-2.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ KALKUSOVÁ, L. *Role a význam aktivit v přírodě v období puberty*. Praha, 2009. Bakalářská práce na UK FTVS. Vedoucí bakalářské práce I. Turčová.

Tělesný rozvoj	celková tělesná zdatnost, rozvoj fyzických schopností – síla, vytrvalost, koordinace, zlepšení činnosti vnitřních orgánů a soustav
Emocionální prožitky – prevence patologických jevů	pokles napětí a agresivity, hrubého chování ve skupině
Poznávání a překonávání sebe sama, rozvoj sebedůvěry	skrze hru a různé životní situace, dobrodružství – rozvoj odvahy, odpovědnosti, rozhodnosti, důvěry v sebe i druhé
Rozvoj sociálních vztahů a spolupráce	zlepšení komunikace, řešení mezilidských vztahů, rozvoj schopností vést skupinu, spolupráce, sociální soudržnosti
Rozvoj kognitivních schopností	schopnost řešit problémy, tvořivost, ekologické cítění

Tabulka 1: Významy a role aktivit v přírodě dle Kalkusové⁴⁰

2.3.1 Význam aktivit a her v přírodě z hlediska socializace

Převážně děti ve hře uvolňují přebytečnou energii a vybijí si agresi, kterou by si jinak mohly vybijet na vrstevnících. Hra může přinést člověku znovuočištění a uvolnění po náročné životní situaci nebo emoci. Může pomáhat řešit vnitřní konflikty osobnosti, proto je hojně využívána v terapiích. Právě hry v přírodě nejlépe postihují prožitek, proto je hojně využíval např. německý pedagog Kurt Hahn ve své prožitkové terapii. Hrou se získávají nové zkušenosti a dovednosti a zkoušením neobvyklých aktivit pomáhá zvládat nové situace. Podle Zapletal⁴¹ je hra přípravou na život.

Činčera⁴² vidí správně a promyšleně podanou hru jako základní prostředek komunikace mezi učitelem a studenty. Takto podaná hra se podle něj může stát základním impulsem pro změnu fungování skupiny, osobnostního potenciálu jednotlivce či míry jeho porozumění určitému problému.

⁴⁰ KALKUSOVÁ, L. *Role a význam aktivit v přírodě v období puberty*. Praha, 2009. Bakalářská práce. UK FTVS.

⁴¹ ZAPLETAL, M. *Velká encyklopedie her*. Praha: Olympia, 1986.

⁴² ČINČERA, Jan. *Práce s hrou: pro profesionály*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1974-0.

Jak uvádí Cooper⁴³, na základě mnoha zahraničních výzkumů bylo prokázáno, že kurzy aktivit a her v přírodě pozitivně ovlivňují sociální rozvoj osobnosti. Účastníci výzkumů nejčastěji uvádějí, že mezi přínosy kurzů aktivit v přírodě patří zvýšení sebedůvěry, sebevědomí a samostatnosti, rozvoj vztahů ve skupině a zlepšení spolupráce. Kurzy aktivit v přírodě pořádané na českých základních a středních školách trvají obvykle 3 – 5 dní a mají za cíl stmelit kolektiv. Tyto kurzy se nazývají adaptační a konají se nejčastěji na začátku školního roku v šestém ročníku na základní škole a v prvním ročníku střední školy. Změnu sociálních vztahů v kolektivech nově vzniklých, ale i déle fungujících, zkoumala Kalkusová⁴⁴ ve své diplomové práci a potvrdila celkové zlepšení vztahů ve skupinách po absolvování kurzu aktivit v přírodě. Zvýšení sociální soudržnosti je zjištěno již po absolvování jednodenních kurzů aktivit v přírodě, jak ve svém výzkumu uvádějí Glass a Benschhoff⁴⁵.

V rámci školní docházky se s hrami v přírodě studenti setkají kromě adaptačních kurzů hlavně na sportovních kurzech, mezi které patří i ty zimní. Protože náš výzkum probíhal ve Švýcarských Alpách v rámci výuky lyžování, v další kapitole přiblížíme zvláštnosti hraní her v zimní přírodě.

2.3.2. Specifika her a cvičení v zimní přírodě

Hry a aktivity na sněhu umožňují vedle nácviku dovednosti vnímat zimní přírodu a ostatní osoby ve skupině. Pobyt v zimní přírodě je prospěšný i ze zdravotního hlediska, protože se často odehrává v horách na čerstvém vzduchu. Pohybem ve sněhu dochází ke zvýšenému energetickému výdeji a práci většiny svalových skupin. Krása přírody a klid, který zasněženou krajinu provází, má pozitivní vliv na psychiku člověka. Plněním společného úkolu se žáci učí odpovědnosti vůči skupině. Jak uvádí Brtník a Neumann⁴⁶, překonáváním svých hranic zase získávají sebedůvěru a budují charakter,

⁴³ COOPER, G. *Outdoors with young people: a leader's guide to outdoor activities, the environment and sustainability*. Lyme Regis: Russell House, 1998. ISBN 1-898924-24-4.

⁴⁴ KALKUSOVÁ, Lucie. *Vliv kursů aktivit v přírodě na rozvoj sociální soudržnosti a vztahů ve skupinách dospívající mládeže*. Praha, 2012. Diplomová práce. UK FTVS.

⁴⁵ GLASS, J., BENSCHOFF, J. M. Facilitating Group Cohesion Among Adolescents Through Challenge Course Experiences. *Journal Of Experiential Education*, 2002. 25(2).

⁴⁶ BRTNÍK, Jirí a Jan NEUMAN. *Zimní hry na sněhu i bez něj: [sporty a další aktivity]*. Praha: Portál, 1999. Hry (Portál). ISBN 80-717-8329-3.

V zimě se děti pohybují v přírodě především na lyžařských kurzech. Pro děti je příjemné, když se na takových kurzech vedle nacvičovaných dovedností objeví i hry a cvičení na sněhu. Herní forma je vhodná v lyžařském výcviku jak pro malé děti, tak pro děti staršího školního věku a mládež. Herními cvičeními je odpoutávána pozornost od nacvičovaných prvků, zvyšuje se intenzita cvičení a je možné nacvičovat více dovedností najednou. Právě v tom vidí Grabmullerová a Růžička⁴⁷ největší přínos, protože se eliminuje izolace jednotlivých prvků v mnohdy obtížných průpravných cvičení. Za důležité lze považovat i možnost zapojení více dětí najednou a to zcela přirozenou formou. Herní cvičení je vhodné zařazovat jak do výuky začátečníků, tak i pokročilých. Hry mohou výuku zpestřit a zároveň pomoci s osvojením techniky.

Protože je lyžařský výcvik činnost prováděná v zimní přírodě v horách, je třeba dbát určitých opatření z hlediska bezpečnosti. Povinností instruktora je starat se o zdraví a bezpečí svých svěřenců. Měl by je tedy upozornit na vhodné oblečení do zimního počasí. Pořadí her by měl volit takové, aby zpocené děti po fyzicky náročnější hře neprochladly. Instruktor vždy jasně vymezení území pro hru a svěřence upozorní na případná nebezpečí. Herní prostor je volen vzhledem k aktuálním sněhovým a povětrnostním podmínkám. Brtník a Neuman⁴⁸ upozorňují, že pokud ke hrám využíváme lyže, zkontrolujeme jejich technický stav a seřízení vázání.

Pokud se bude skupina pohybovat v zimní přírodě bez lyží, zvolí vyšší pevné nepromokavé boty. Vhodné jsou také návleky, které zabrání napadání sněhu do bot. Oblečení je velmi důležitá součást výbavy. Spodní prádlo by mělo odvádět vlhkost, tepelně izolační a svrchní vrstva odolat sněhu a vodě. Bez rukavic a čepice se nikdo výcviku nezúčastní. Při sjezdovém lyžování toto platí o helmě. Nošení lyžařské přilby není v České Republice ani ve Švýcarsku povinné, ale lyžařské kurzy ji vždy uvádějí jako povinnou součást výbavy. Samozřejmostí je také ochrana pokožky a očí proti silnému horskému slunci. Brtník a Neuman⁴⁹ se také zmiňují o důležitosti použití krému s UV filtrem a nízkým obsahem vody a sluneční brýle.

⁴⁷ Grabmullerová, M., Růžička, J., *Hry a herní cvičení na sněhu a na lyžích*. Praha: Grada Publishing, 1998.

⁴⁸ BRTNÍK, Jiří a Jan NEUMAN. *Zimní hry na sněhu i bez něj: [sporty a další aktivity]*. Praha: Portál, 1999. Hry (Portál). ISBN 80-717-8329-3.

⁴⁹Tamtéž.

Než instruktor vůbec vezme své svěřence na svah, měl by vědět o předpovědi počasí a stupni lavinového nebezpečí. Měl by brát v potaz výstražné tabule a pokyny horské služby. Vítr je v horách rovněž ohrožující element, kdy jeho rychlost vyvolává pocit chladu a může způsobit omrzliny a nachlazení. Rychlé změny počasí jsou pro hory charakteristické. Ztracení se v případě rychlého zhoršení viditelnosti můžeme zamezit pohybem na vyznačených trasách. V případě, že se dítě ztratí, mělo by mít telefonní číslo na svého instruktora a jasně dané pokyny, co v takové situaci dělat, upozorňují Kutý a Stibralová⁵⁰. V horách bychom se vždy měli pohybovat ve skupině minimálně tří lidí. V případě, že se jednomu něco stane, druhý zůstane u zraněného a třetí jde vyhledat pomoc. Instruktor by při sobě měl nosit plně nabitý telefon s číslem na horskou službu, lékárníčku, mapu oblasti a GPS. Protože se v zimě brzo stmívá, musí si dát časovou rezervu na návrat. Nikdy neví, zda skupinu v horském terénu něco nezdrží.

2.3.3. Lyžařský výcvik v České Republice

Lyžařské výcvikové kurzy patřily k povinné náplni výuky tělesné výchovy na základních i středních školách do roku 2004. V té době byl zaveden nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let dle Národního programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílé knihy) zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Díky tzv. Rámcovým vzdělávacím programům mají jednotlivé školy možnost naplnit osnovy vyučovaných předmětů podle svých aktuálních podmínek a potřeb a vytvořit tak vlastní Školní vzdělávací program pro konkrétní školu. To znamená, že lyžování může a nemusí být v těchto osnovách základních, středních odborných, učňovských škol a gymnázií, vysvětluje Blézlová⁵¹.

Na základní škole je lyžařský výcvik organizován pro žáky 7. ročníků, na středních školách obvykle v 1. nebo 2. ročníku. Na víceletých i čtyřletých gymnáziích najdeme lyžování v osnovách v rámci tělesné výchovy pod bodem sporty vyžadující zvláštní klimatické, prostorové nebo materiální podmínky a netradiční sporty. Pro účast na lyžařském kurzu je zapotřebí souhlas zákonného zástupce. Vysoké školy též dávají příležitost účasti na jednom nebo více lyžařských

⁵⁰ KUTÝ, Jan a Jana STIBRALOVÁ. *Bezpečně s dětmi a mládeží: metodická příručka Mladých ochránců přírody*. Praha: Mladí ochránci přírody, 2013. ISBN 978-80-87221-20-4.

⁵¹ BLÉZLOVÁ, R. Komparace vzdělávacího programu „Základní škola“ a „ŠVP ZV“ v oboru tělesná výchova ve vybraných školách. Diplomová práce. MUNI, Fakulta sportovních studií Brno, 2009.

nebo snowboardových výcviků. Matošková⁵² popisuje situaci na školách pedagogického zaměření, kde je kurzů několik, se zaměřením na techniku, metodiku a didaktiku sjezdového a běžeckého lyžování.

Lyžařský výcvik poskytuje kromě nových pohybových dovedností také znalosti o pohybu v horském terénu a umožňuje žákům pobyt na zdravém horském vzduchu. Třídní kolektiv má šanci se poznat v jiném prostředí než jen ve školních lavicích. Proto je vhodné lyžařský výcvik organizovat, najdeme v Aktualizovaném metodickém pokynu k organizaci lyžařského výcviku žáků s komentářem⁵³. Dnešní situace je však jiná, jak tvrdí Suchohradský⁵⁴ na blogu Metodického portálu. Výcvikový kurz je organizován stále menším počtem škol. Důvod vidí nejenom v teplých zimách a tedy i nedostatku sněhu, ale i jiné mentalitě dětí. Dříve byl zájem o lyžařské kurzy enormní, ale dnes se chuť mladé generace o pobyt venku a sportování spíše vytrácí. Dalším důvodem jsou stoupající ceny v tomto odvětví a neschopnost rodičů pokrýt poměrně velký finanční výdaj na ubytování, vleký a vybavení.

V dnešní době existuje mnoho komerčních organizací, které nabízejí realizaci lyžařského kurzu v ČR nebo v zahraničí. Pokud škola nemá personální zajištění pro takový kurz, ale má dostatek zájemců, může využít externí zdroje nebo si nechat celý kurz zorganizovat od agentury. Pokud si děti zimní aktivity oblíbí a rodiče mají dostatek prostředků, mohou využít nabídky zimních táborů. Ty se obvykle konají v období jarních prázdnin. Děti se zde učí lyžování nebo volí nelyžařskou variantu, která obsahuje hraní her na sněhu, výlety a další aktivity v zimní přírodě, podle aktuální nabídky konkrétního tábora. Pro rodiny, které si nemohou podobné akce z finančních důvodů dovolit, byl pořádán v zimě 2016 T-Mobile zimní kemp České olympijské nadace na Lipně. Podle internetových stránek lyžařského areálu Lipno⁵⁵, tato dvoudenní akce umožnila dětem vyzkoušet si lyžování pod vedením instruktorů a mnoho dalších aktivit na sněhu. „*Podpořené rodiny většinou nemají finanční prostředky na různá soustředění, tábory anebo lyžařské výcviky. Proto vznikl nápad*

⁵² MATOŠKOVÁ, P. Pořádáme školní lyžařský a snowboardový kurz. *Tělesná výchova a sport mládeže*, 2006, roč. 72, č. 8.

⁵³ Aktualizovaný metodický pokyn k organizaci lyžařského výcviku žáků s komentářem (MŠMT ČR) č. j. 24 799/93 – 50 [online]. Praha, 1994, [cit. 2016-06-06]. Dostupné z: <http://lide.uhk.cz/pdf/ucitel/zumarmo1/aspekty/prilohy/04.pdf>.

⁵⁴ Zima školy na horách. In: *Metodický portál: Inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. 2009 [cit. 2016-08-06]. Dostupné z: <http://dedvseved.blogy.rvp.cz/prispevky/skola-na-horach.html>.

⁵⁵ T-Mobile zimní kemp České olympijské nadace na Lipně: účastníci Olympijského běhu plní přání dětem. In: *Lipno.info* [online]. [cit. 2016-08-06]. Dostupné z: <http://www.lipno.info/novinky/t-mobile-zimni-kemp-ceske-olympijske-nadace-na-lipne-ucastnici-olympijskeho-behu-plni-prani-detem.html>.

T-Mobile zimního kempu pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí, jako malá kompenzace“, uvedla manažerka České olympijské nadace Martina Voříšková. Kemp byl hrazen z dobrovolného startovného z T-Mobile Olympijského běhu 2015.

2.3.4. Lyžařský výcvik na Institutu Le Rosey ve Švýcarsku

Díky politickému uspořádání Švýcarska na autonomní samosprávné celky - kantony s vlastními zákony, ústavou, rozpočtem atd. je i systém školství v jednotlivých kantonech do jisté míry odlišný. Ke sjednocení došlo v otázce povinné školní docházky, která je stanovena na 11 let v celé zemi, jak uvádí Eurydice⁵⁶ S pořádáním školních lyžařských výcviků je to tedy obdobné. Závisí na konkrétním kantonu a také konkrétní škole. V naší práci se budeme soustředit na popis lyžařského výcviku v Institutu Le Rosey.

Institut Le Rosey je v tomto ohledu velmi specifický. Lyžařský výcvik je zde povinný a to v celkovém trvání dvou měsíců. Výuka lyžování probíhá 4x v týdnu v rozsahu dvou hodin pod vedením učitele z Le Rosey nebo kvalifikovaného instruktora lyžařské školy. Obsah učební jednotky je přizpůsoben aktuálnímu počasí a sněhovým podmínkám. Výuka lyžování je směřována tak, aby byli studenti na konci pobytu schopni složit tzv. Silver test. Tento test se skládá z dílčích dovedností – střední smýkaný oblouk, krátký smýkaný oblouk, přejezd boule, bruslení a hokejové zastavení. Většina studentů umí lyžovat již od dětství. Jen výjimky se na Le Rosey učí lyžovat od základů. Úplní začátečníci jsou vedeni ke složení Bronzového testu, který neobsahuje krátký smýkaný oblouk. A velmi pokročilí skládají Gold test, jehož součástí je carvingový oblouk. Na škole také působí závodní tým, který je výběrem z nejlepších lyžařů. Tým má tréninky častěji a reprezentuje školu na lyžařských závodech, kterých je obvykle několik za zimní pobyt. Studenti se učí také základům freeridu a jsou připravováni na celoškolské závody Rosey Races, které se konají koncem února, jak uvádí internetové stránky Rosey⁵⁷.

Každý víkend jsou v programu školy exkurze pro vybrané třídy. Exkurze je ve formě jednodenního výjezdu do jiného lyžařského střediska, výlet na sněžnicích, běžeckých lyžích, fat bike, ledové lezení nebo pochod s přespáním v iglú. Tělesná výchova je na škole zajímavá

⁵⁶Overview Switzerland. In: *Eurydice* [online]. 2016 [cit. 2016-08-08]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfs/mwikis/eurydice/index.php/Switzerland:Overview>.

⁵⁷ DEYMIER, Lionel. The Rosey weekend in Gstaad. In: *Rosey* [online]. News-Uk, 2016 [cit. 2016-08-08]. Dostupné z: <https://www.rosey.ch/week-end-roseen-a-gstaad/>.

výběrem z několika možností. Kadeti (studenti ve věku 13 a 14 let) mají například na výběr z krasobruslení, ledního hokeje, lezení na stěně a tanečních lekcí. Jiný povinný tělocvik nemají. Dále si mohli studenti volit zájmové sporty jako je basketbal nebo fotbal a na každém kampusu je k dispozici místnost s posilovacími pomůckami, běžeckými pásy a rotopedy.

Institut Le Rosey nabízí také zimní kempy, které nejsou o výuce lyžování, ale o co nejpestřejší nabídce aktivit v horském prostředí. Mezi těmi outdoorovými najdeme například stavění iglů, sáňkování a výlet na sněžnicích. Další aktivity zimního kempu odpovídají spíše povaze školy a snaze zajistit určitou prestiž (např. nakupování v Ženevě, lázně v Lacombe nebo švýcarské fondue v alpské chatě). Přehled programu na týdenní turnus najdeme na internetových stránkách Winter Camps Le Rosey⁵⁸.

2.4. Sociometrie

Sociometrie, jak jí definuje Chráska⁵⁹, je souborem specifických výzkumných postupů, které slouží ke zjišťování, popisu a analýze směru a intenzity mezilidských vztahů, jež se projevují v malých sociálních skupinách. Petrušek⁶⁰ uvádí, že předmětem sociometrie je zkoumání socioemocionálních aspektů skupinové neboli sociopreferenční struktury.

Zakladatel sociometrie J. L. Moreno in Petrušek⁶¹ uvádí deset specificky sociometrických technik:

- 1) Test seznámení
- 2) Sociometrický test
- 3) Test vzájemného působení
- 4) Test rolí
- 5) Test spontánnosti
- 6) Psychodrama
- 7) Sociodrama

⁵⁸ Winter Camps Le Rosey. *Winter Camps Le Rosey* [online]. Rolle, 2016 [cit. 2016-08-08]. Dostupné z: <http://www.roseywintercamps.ch/>.

⁵⁹ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

⁶⁰ PETRUSEK, Miloslav. *Sociometrie: teorie, metoda, techniky*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1969. Sociologická knihovna (Svoboda).

⁶¹ Tamtéž.

- 8) Živé noviny
- 9) Terapeutický film
- 10) Obecné studium jednání in situ

Základní technikou v sociometrii pro získávání informací je sociometrický test. Tím lze zjistit pozitivní volby ve skupině (sympatie, preference, atrakce), ale také volby negativní (odmítání, repulse). Častěji se však v sociometrické praxi zjišťují kladné volby. Testované osoby volí na základě otázek partnery, které by si vybrali pro určitou činnost nebo situaci. Test probíhá standardně písemně a testovaní vypisují jména partnerů. Při práci s malými dětmi nebo negramotnými se užívá např. třídění fotografií nebo značek dětí, uvádí Chráska⁶².

Pro samotné testování je nezbytné stanovit jasná pravidla, které zformuloval Moreno⁶³. Nejprve je třeba, aby dotazovaní věděli, z jaké skupiny mohou partnery vybírat a pro jakou činnost si dané partnery volí. Každý člen má mít poté neomezenou možnost výběrů. Od toho se ale z důvodu snadnějšího zpracování upouští. Počet voleb bývá redukován na 1 – 3. Testované osoby by měly být poučeny o významnosti svých odpovědí. O svých výběrech navzájem nemají testovaní vědět. Před samotným vyplňováním odpovědí je zapotřebí se ujistit, zda všichni ve skupině rozumí otázkám, jak je autor zamýšlel.

Následně lze se sociometrickými daty provést tyto analýzy:

- sestavení sociometrické matice,
- konstrukce sociogramů,
- výpočet sociometrických indexů.

2.4.2. Sociometrická matice

Petrusek⁶⁴ uvádí sociometrickou matici jako základní a nejjednodušší metodu zpracování sociometrických dat, ze které lze vyčíst elementární údaje o sociopreferenční struktuře ve skupině. Známe dva typy matic – uspořádanou a neuspořádanou. V neuspořádané matici jsou testovaní uvedeni v libovolném pořadí v prvním sloupci zleva a v tomto pořadí

⁶² CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

⁶³ MORENO J. L., *Who shall survive*. 2nd Edition, Beacon: Beacon House Inc., 1953.

⁶⁴ PETRUSEK, Miloslav. *Sociometrie: teorie, metoda, techniky*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1969. Sociologická knižnice (Svoboda).

také v záhlaví matice. Znaménka (+ a -) v řádcích znamenají pozitivní a negativní volby, které testovaní provedli. Na okrajích matice jsou součty obdržných (dole) a odevzdaných voleb (vpravo). Neuspořádaná sociometrická matice je jednoduchá, ale není dostatečně přehledná. Chráska⁶⁵ doporučuje tuto matici převést na uspořádanou, která je pro informaci o struktuře sociální skupiny přehlednější.

	A	B	C	D	E	F	G	H	+	-
A	X	+	-	-		+			2	2
B	+	X	-		+	+			3	1
C	-	+	X			+	+	+	4	1
D	+	-	-	X		-	-		1	4
E	+	+			X	+		+	4	0
F	+	-			+	X	+		3	1
G	+	+	+				X		3	0
H	-	+			+			X	2	1
+	5	5	1	0	3	4	2	2	22	
-	2	2	3	1	0	1	1	0		10

Obrázek 1: Příklad neuspořádané matice dle Chrásky, 2007

	C	G	D	H	E	F	B	A	+	-
C	X	+		+		+	+	-	4	1
G	+	X					+	+	3	0
D	-	-	X			-	-	+	1	4
H				X	+		+	-	2	1
E				+	X	+	+	+	4	0
F		+			+	X	-	+	3	1
B	-				+	+	X	+	3	1
A	-		-			+	+	X	2	2
+	1	2	0	2	3	4	5	5	22	
-	3	1	1	0	0	1	2	2		10

Obrázek 2: Příklad uspořádané matice dle Chrásky, 2007

⁶⁵ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. 2.*, aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

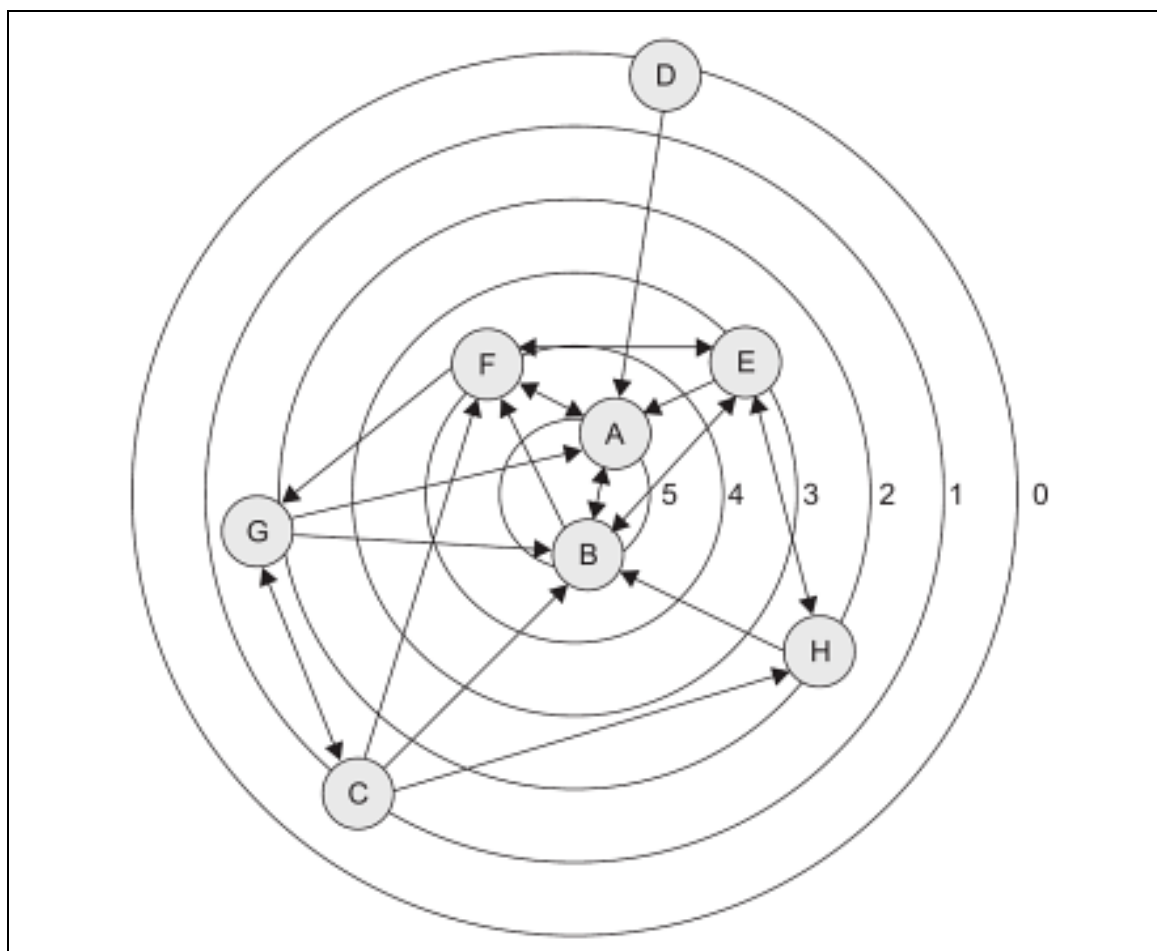
Z uspořádané matice zde lze vyčíst, že v uvedené sociální skupině existuje dvojice vzájemně se volících členů (C,G) a jedna větší podskupina (A,B,E,F,H). Jedinec D vypadá jaksi vyčleněn z kolektivu.

2.4.3. Sociogram

Užívanější a daleko přehlednější metodou je sociogram. Sociogramy popisuje Chráska⁶⁶ jako tzv. mapy neformálních vztahů v sociální skupině. Použití této metody je vhodné pro skupinu s maximálním počtem 15 členů, jinak jsou sociogramy nepřehledné a velmi špatně čitelné. Jednostranný kladný výběr se zpravidla znázorňuje plnou čarou se šipkou, jednostranný záporný výběr čarou čárkovanou se šipkou. Šipky ukazují směr výběru. Klasické grafické znázornění výsledků odpovídá orbitálnímu sociogramu, uvádí Höhn a Siedel⁶⁷. Osoby s největším počtem voleb, jsou ve středu sociogramu. Ostatní jsou znázorněni kolem nich.

⁶⁶ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

⁶⁷ HÖHN, Elfriede a Gerhard SEIDEL. *Das Soziogram - Die Erfassung von Gruppenstrukturen*. Göttingen: Verlag Hogrefe, 1976.

Obrázek 3: Terčový sociogram s pozitivními volbami dle Chrásky, 2007

Typická uspořádání v sociogramu podle Hrabala⁶⁸:

- hvězdy – populární jedinci, nejvíce volení
- izolovaní – nejsou ostatními voleni a sami také málo volí
- šedé eminence – ve vzájemném pozitivním vztahu s hvězdou, od ostatních málo pozitivních i negativních voleb
- odmítnutí – dostávají hlavně negativní volby
- outsideři – volí, ale sami dostávají málo pozitivních i negativních voleb

⁶⁸ HRABAL, Vladimír. *Třídní kompas: sociometrická ratingová metoda*. 1. Vyd. Praha: Hogrefe – Test centrum, 2011.

2.4.4. Sociometrické indexy

Sociometrické indexy představují kvantitativní vyjádření výsledků sociometrických měření a při jejich výpočtu se vychází se sociometrických matic. Podle Chrásky⁶⁹ existují tři skupiny indexů – indexy individuální (popisují neformální postavení jedince ve skupině), skupinové (popisují skupinu jako celek), indexy charakterizující strukturu podskupin. Petrusek⁷⁰ do každé skupiny zařazuje hned několik dalších sociometrických indexů. Záleží na autorovi, jaký typ indexu si zvolí a použije. Pro naše účely jsme zvolili index sociální soudržnosti, který určuje podíl vzájemných pozitivních voleb k celkovému počtu všech možných voleb ve skupině.

⁶⁹ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

⁷⁰ PETRUSEK, Miloslav. *Sociometrie: teorie, metoda, techniky*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1969. Sociologická knihovnice (Svoboda).

3. CÍLE A ÚKOLY PRÁCE

Cílem práce je posoudit účinek dvouměsíčního programu využívajícího hry a aktivity v přírodě na sociální vztahy ve skupině dospívajících

3.3. Úkoly práce

- 1) Zvolit vhodný výzkumný nástroj ověřující změnu vztahů ve skupině.
- 2) Na začátku pobytu ověřit sociální vztahy ve skupině, kde se v rámci lyžařského výcviku využívá prvků her a cvičení v přírodě a ve skupině, kde ne.
- 3) Ověřit sociální vztahy v obou skupinách po skončení pobytu.
- 4) Ověřit sociální vztahy v obou skupinách tři měsíce po skončení pobytu.
- 5) Vytvořit sociogramy a porovnat výsledky v obou testovaných skupinách.

3.4. Vědecké otázky

- 1) Dojde po absolvování dvouměsíčního pobytu na horách s prvky her a cvičení v přírodě ke zlepšení sociálních vztahů ve skupině?
- 2) Jak se budou lišit výsledky v testovaných skupinách?

4. METODIKA PRÁCE

4.3. Výzkumný soubor

Výzkumný soubor tvoří dvě skupiny dívek ve věku 13 a 14 let. Dívky z obou skupin patří do třídy 4 a 5 na mezinárodní internátní škole Le Rosey ve Švýcarsku. Jedná se o nejnižší ročníky na této škole, které nazývají kadety. Věkový průměr skupiny je 12, 9 let. Dívky jsou rozděleny do lyžařských skupin s intervenčním programem a bez něj.

Dívky ze třídy 4 se znají rok a pět měsíců. Dívky ze třídy 5 spolu začaly chodit do školy před pěti měsíci. V jedné skupině (budeme označovat jako skupina A) bylo 10 dívek, ale vzhledem k předčasnému odjezdu jedné z nich, jsme ji nemohly do výzkumu zahrnout. Pracujeme tedy se souborem 9 - ti dívek. V této skupině byly použity prvky her a cvičení v přírodě v rámci lyžařského výcviku. Ve druhé skupině (B) bylo 8 dívek. Zde byl aplikován pouze klasický lyžařský výcvik pod vedením jedné z vyučujících z Le Rosey bez využití prvků her a cvičení v přírodě.

4.4. Sběr dat

Sběr dat proběhl celkem třikrát. Poprvé na začátku zimního pobytu Institutu Le Rosey ve Gstaadu, alpském lyžařském středisku ve Švýcarsku. Druhé dotazování bylo uskutečněno v posledním týdnu pobytu, tedy po dvou měsících. Třetí a poslední dotazování provedla pověřená stážistka tři měsíce po skončení pobytu ve Gstaadu. O pravidlech pro sběr dat byla stážistka řádně poučena. Samotné dotazování probíhalo vždy v místnosti, kde nebyl testovaný soubor nikým rušen. Nejprve bylo dívkám vysvětleno, za jakým účelem testování probíhá a proč je důležité odpovídat upřímně. Také byl objasněn význam slov vliv a sympatie a rozdán dotazník. Všechny dotazy byly zodpovězeny. Na vyplnění dotazníku nebyl určen žádný časový limit.

Mezi prvním a druhým testováním probíhala normální školní výuka s tím rozdílem, že odpoledne se studenti účastnili lyžařského výcviku. Lyžovat se chodilo povinně 4x týdně a dobrovolně o víkendech, pokud nebyla na programu jiná zimní aktivita nebo exkurze. Délka

lekce lyžování obvykle nepřesáhla dvě hodiny. Program jednotlivých lekcí byl přizpůsoben aktuálnímu počasí a podmínkám. Jednou za sezónu se konaly důležité celoškolní závody, na které měly být děti v rámci lyžařských lekcí připravovány. V rámci lyžařského výcviku byly v jedné skupině aplikovány prvky her a cvičení v přírodě, které měly rozvíjet sociální vztahy v dané skupině. Tuto skupinu jsme porovnávali s kontrolní skupinou, ve které tyto herní prvky aplikovány nebyly. Přesný výčet her a cvičení je popsán v kapitole 4.4.1.

4.5. Použité metody

V našem výzkumu byla použita sociometrická ratingová metoda Třídní kompas. Jedná se o sociometrický postup, který diagnostikuje klima ve třídách. Může být prospěšný při volbě třídních zástupců a práci s třídním kolektivem. Tato metoda nám pomáhá zjistit, jaké jsou vztahy v rámci třídy i v jejích podskupinách na základě vzájemného posuzování oblíbenosti a vlivu. Podává ucelenou představu o sociální dynamice ve třídě. Třídnímu učiteli slouží k rozpoznání ohrožených žáků, kteří stojí na okraji třídního kolektivu. Na základě spolupráce s žáky, kteří mají na třídu pozitivní sociální vliv, umožňuje učiteli zlepšit třídní klima. Používat tuto metodu je doporučeno od páté třídy základní školy.

Výsledky testování reliability a validity sympatií a vlivu prokázaly, že je metoda Třídní kompas spolehlivý sociálně – psychologický způsob diagnostikování školních tříd. Tento nástroj byl prověřován na 68 školních třídách. Reliabilita retestem Třídního kompasu byla určena na 0,84 a bylo také dokázáno, že vliv ve třídě je dlouhodobě velmi stabilní. To se nedá říci o sympatiích, které více závisí na aktuální třídní dynamice, tvrdí Hrabal⁷¹.

Pomocí počítačového programu Třídní kompas jsme následně vytvořili sociogramy, které nám přehledně vykreslily síť sociálních vztahů v testovaných skupinách. Lze z nich dobře rozpoznat pozice jednotlivých členů a také objevující se podskupiny.

Dále byla využita metoda preferenčního záznamu ve skupině. Zde respondenti hodnotili své sympatie k ostatním členům skupiny na škále 1 – 9. Číslem 9 ohodnotili ty, které mají rádi nejvíce, číslem 1 ty, které mají rádi nejméně.

⁷¹ HRABAL, Vladimír. *Třídní kompas: sociometrická ratingová metoda*. 1. Vyd. Praha: Hogrefe – Test centrum, 2011.

Pro doplnění získaných dat jsme do šetření přidali dvě sociometrické otázky, které ve své diplomové práci zabývající se sociální soudržností mladistvých použila Kalkusová⁷² či v bakalářské práci Krupková⁷³.

- 1) Kdyby ti maminka dovolila uspořádat u vás doma večírek na oslavu tvých narozenin, koho ze skupiny by si pozvala?
- 2) Koho ze skupiny by sis vzala sebou na pustý ostrov?

Výběry byly možné pouze v rámci testované skupiny. Jednalo se vždy o výběry pozitivní a jejich počet nebyl omezen. Tato metoda byla vyhodnocena pomocí neuspořádané matice, která je k nahlédnutí v přílohách 2 a 3.

4.6. Intervenční program

Součástí studia na Le Rosey je dvouměsíční pobyt na horách s povinnou výukou lyžování. Hodiny lyžování ve Švýcarsku se značně liší od těch, co známe z českých hor. Konkrétně v Institutu Le Rosey se neklade tak velký důraz na lyžařská cvičení jako u nás. Studenti obvykle celé dvě hodiny jezdí a napodobují lyžařský styl svého instruktora. S lyžařskými cvičeními nebo hrami na sněhu jsme se za celý pobyt setkali pouze u českých instruktorů, kteří zde také působili jako stážisti. Jak jsme pozorovali na sjezdovkách u instruktorů švýcarské státní lyžařské školy, tento přístup výuky napodobou stylu jízdy instruktora je zde běžný. Přesto v Le Rosey byl styl výuky českých stážistů vítán a poté žádán i od švýcarských instruktorů.

Přesně toto odlišení zahrnoval náš intervenční program. V intervenční lyžařské skupině (A) jsme použili hry a cvičení na sněhu i na lyžích, jak pro zlepšení koordinace a pohybu na lyžích, tak pro stmelení kolektivu a spolupráce ve skupině. Zaměřili jsme se hlavně na kontaktní hry a cvičení, protože se diplomová práce zabývá právě tím, jak se změnil vztahy ve skupině při použití intervenčního programu. Volili jsme kratší hry a cvičení kvůli nedostatku času v hodinách. Detailnějšímu popisu intervenčního programu se budeme věnovat v kapitole 4.4.1.

⁷² KALKUSOVÁ, Lucie. *Vliv kursů aktivit v přírodě na rozvoj sociální soudržnosti a vztahů ve skupinách dospívající mládeže*. Praha, 2012. Diplomová práce. UK FTVS.

⁷³ KRUPKOVÁ, Dominika. *Využití her a cvičení v přírodě v atletické přípravce a jejich dopad na sociální dynamiku skupiny*. Praha, 2015. Bakalářská práce. UK FTVS.

Aplikované hry a cvičení

Zde uvedené hry a cvičení jsou čerpány z publikací Dobrodružné hry a cvičení v přírodě (Neuman, 2000) a Zimní hry na sněhu i bez něj (Brtník, Neuman, 1999). V jedné lekci lyžování bylo možné z časových důvodů použít pouze jednu nebo dvě hry nebo cvičení.

Seznamovací hra na jména

Ideální hra do kabinkové lanovky, kam se vejde celá skupina. Každý si vymyslí přídavné jméno, které ho bude vystihovat a zároveň bude začínat na stejné písmeno jako jeho jméno. Děti stojí v kruhu a postupně se takto představují. Poté děti postupně říkají jméno a přídavné jméno kamaráda zprava, kamaráda zleva a nakonec zkouší vyjmenovat všechny děti v celém kruhu. Díky přídavnému jménu si pak děti ostatní kamarády dobře zapamatují a odliší se děti se stejnými jmény, pokud se tací ve skupině nachází.

Živá abeceda

Děti se ve skupině domluví, jaký vzkaz ztvární vlastními těly. Poté se budou stavět tak, aby vytvořily písmena a dali dohromady dohodnuté slovo. Druhá skupina dětí nebo učitel poté přečte, co ztvárnili.

Boj o hůlku

Na povel vybíhají lyžaři k holím, které jsou umístěny na hromadě 20 – 30 metrů před nimi. Každý lyžař musí najít svoje dvě hole v hromadě a běží s nimi zpět na startovní čáru. Kdo je zpátky první a se svými holemi, vyhrává. Hru jsme obměňovali během do kopce v čerstvém sněhu a možností kontaktu se soupeřem (strkání, držení).

Závin

Děti stojící v řadě se chytí za ruce. Jeden konec stojí, druhý začne obíhat stojící děti a postupně se namotávat dokola. Děti takto vytvoří shluk a stále se drží za ruce. V tomto uspořádání pak překonávají určenou vzdálenost a terén. Překonání terénu bylo úkolem u dalších obměn, kdy si měly dvojice vytvořit nosítka chycením se za paže a přenést kamaráda na určené místo.

Gordický uzel

Děti stojí v kruhu se zavřenýma očima. Na povel před sebe natáhnou pravou ruku a chytí se navzájem. Instruktor hlídá, aby se nechytili děti stojící vedle sebe. Když se drží, natáhnou levou ruku a udělají totéž. Pak otevrou oči a úkolem je se rozmotat tak, aby vytvořili kruh. Při rozmotávání se nesmí pustit.

Vteřinové lepidlo

Dvojice nebo trojice dětí si stoupne vedle sebe tak, aby se dotýkaly rameny a boky. Od teď jsou splepeni a v průběhu dalšího pohybu se od sebe nesmí vzdálit. Jeden ve skupině pak udává směr a charakter pohybu. Ostatní se snaží pohyb co nejrychleji napodobit tak, aby nedošlo k rozlepení. Pokud děti nevědí, co mají dělat, může pokyny udávat instruktor (běh, leh, sed, přezení překážky, podlezení překážky, plazení, skoky, rychlé zastavení a ztuhnutí, dřep atd.) Partnery ve hře po chvíli prostřídáme. Pokud se partneři rozlepi, dostanou trestný bod.

Ranní ptáče

Pro tuto hru musí být vhodné počasí. Děti dostanou pokyn sundat si lyže, helmu, bundu a rukavice. Na pokyn se snaží co nejrychleji vše obléknout. První vyhrává.

Lavinová honička v jízdě na jedné lyži

Děti jsou rozděleny do družstev. Ve vzdálenosti 10 metrů od každého družstva je meta. První z družstva startuje a pohybuje se na jedné lyži. Tímto způsobem obíhá metu a vrací se na start, kde se k němu připojí další z družstva. Chytí se za ruce a společně obíhají metu. Takto postupují i s dalšími členy družstva. Když metu oběhne celé družstvo, nechají na startovní čáře prvního, poté druhého a takto pokračují, dokud metu neoběhne poslední. Členové družstva se celou dobu drží za ruce a nesmí se pustit. Tým, který úkol splní jako první, vyhrává.

Štafeta – běh v lyžákách

Děti jsou rozděleny v družstvech. Před nimi jsou ve sněhu zapíchané lyžařské hole. První vybíhá slalomem mezi holemi, udělá kotoul vpřed a oběhne metu. Předá štafetu

dalšímu. Nejrychlejší vyhrává. Štafetu obměníme prvky spolupráce, kdy si členové družstva pomáhají v přenášení nejlehčího člena.

Slepý sochař

Pro tuto hru musí být vhodné teplé počasí. Děti jsou rozděleni do skupinek po třech. Jedno dítě je model. Druhé je hmota. Třetí má zavázané oči a je v roli sochaře. Nejprve musí ohmatat model, poté se snaží z hmoty vytvořit to samé.

Zasedání

Děti stojí v kruhu, bokem do kruhu, co nejbliže k sobě. Na počítání do tří si všichni sednou na kolena toho za sebou. Když se to všichni naučí, zvětšujeme rozestupy. Na počítání se zase všichni snaží doběhnout do kruhu co nejbliže k sobě a posadit se.

Mrazík na lyžích

Lyžaři se pohybují na rovině ve vymezeném území. Jeden z nich, mrazík, se snaží chytit a „zmrazit“ co nejvíce hráčů. Když se někoho dotkne, rozkročí se a zůstane tak, dokud ho někdo ze zbylých hráčů nepodjede. Tím je „rozmrazen“ a může pomáhat při záchraně ostatních. Když je mrazík unaven, zvolíme jiného.

Honička

Jeden z lyžařů chytá ostatní. Ten kdo je chycen se drží na místě, kde se ho chytač dotkl. Všichni ostatní ho napodobí a také si drží toto místo.

Opičí dráha s helmou mezi těly

V tomto cvičení jde o to překonat určitou vzdálenost a překážky s helmou mezi těly. Helma nesmí spadnout, jinak dvojice začíná od začátku.

Doteky

Děti si stoupnou naproti sobě do dvou řad. Jedna řada má na očích šátky a jejich cílem je ohmatat obličej kamaráda stojícího naproti. Asi po 1 minutě se děti v řadě vymění. Děti ve

druhé řadě si sundají šátky a snaží se uhodnout, koho měli předtím naproti sobě. Ostatním sdělí, podle čeho dotyčného poznaly.

Pendl

Děti si stoupnou čelem do kruhu vedle sebe tak, aby se dotýkaly rameny, pokrčí paže, dlaně před sebe. Jeden ze skupiny si stoupne doprostřed kruhu, zpevní tělo a paže zkříží na prsou. Ujistí se, že jsou děti v kruhu připravené a zpevněný padá. Úkolem dětí v kruhu je si hráče uprostřed podávat a nenechat ho spadnout. Po chvíli se vystřídají, aby si padání vyzkoušel každý.

Ostrov

Skupina má za úkol dostat všechny své členy na pařez o velikosti 60 x 60 cm a vydržet tam deset vteřin. Nikdo se nesmí dotýkat žádnou částí těla země.

Kachní rodina

Lyžaři se rozdělí do několika skupin po 4-5 hráčích. První lyžař v řadě je zvolen za kachní matku a kličkuje terénem. Ostatní lyžaři jsou káčátka a snaží se přesně kopírovat trasu své kachní matky. Ta se snaží vymýšlet různé postoje a pohyby, které musí ostatní napodobit.

Jízda v trojúhelníku

Trojice lyžařů se drží hůlek, které mají vodorovně před tělem. Propojením hůlek vznikne trojúhelník, který se lyžaři snaží udržet za pomalé jízdy z mírného kopce. Zároveň se snaží s trojúhelníkem otáčet jedním směrem tak, aby nedošlo k rozpojení.

Bomba

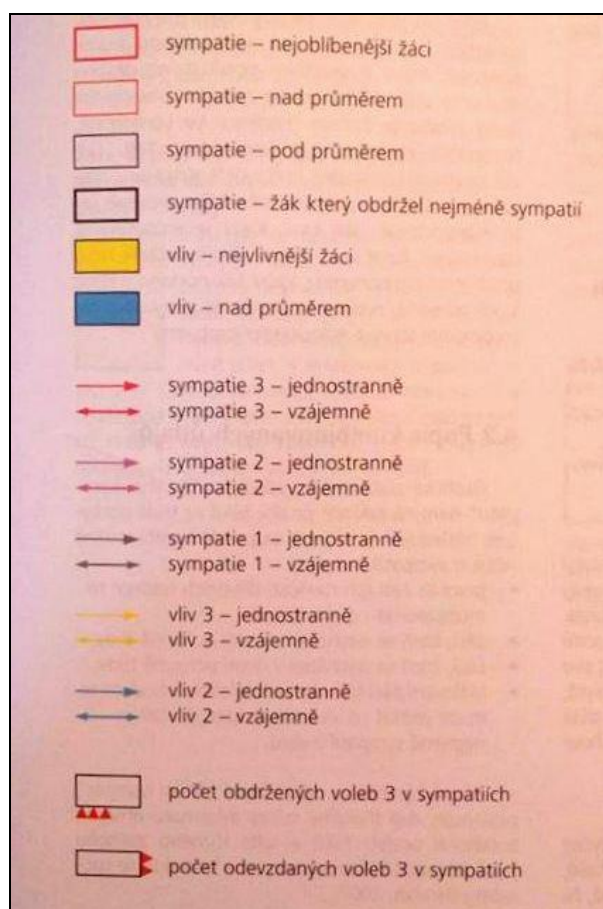
Lyžaři se pohybují v terénu. Na zavolání instruktora „bomba“ musí všichni spadnout na bok. Poté samostatně vstávají. Obměňujeme jízdou s holemi a bez holí. Lyžaři se takto herní formou učí koordinovaně padat a bez pomoci vstát.

5. VÝSLEDKY

V této části práce vyhodnocujeme data získaná pomocí dotazníkového šetření. Na přiložených sociogramech vysvětlujeme výsledky pořízené vyhodnocením Třídního kompasu. Dále uvádíme výstup ze sociometrických otázek a preferenčního záznamu ve skupině. Porovnáваме výsledky v rámci jedné skupiny během různých časových období, ale i skupiny mezi sebou. Všechna uvedená jména jsou smyšlená.

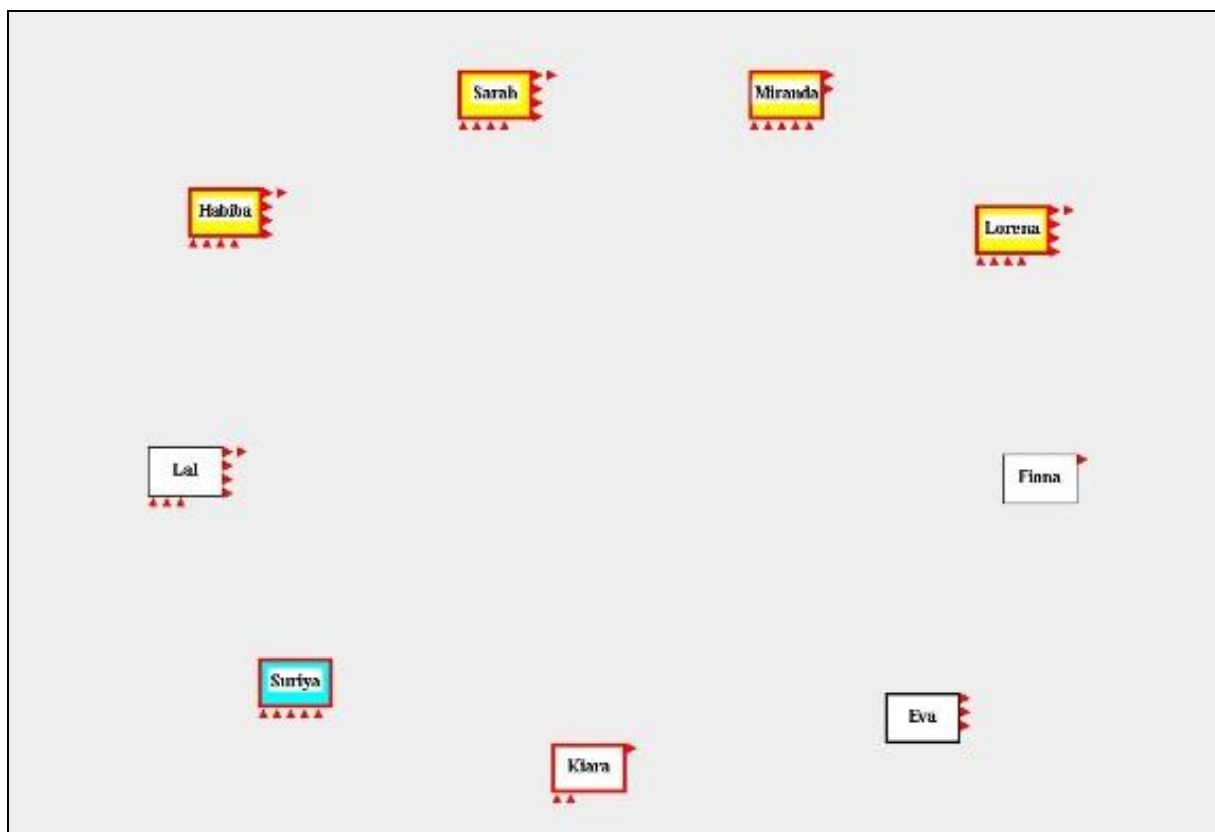
5.3. Skupina A

V testu Třídní kompas si dívky navzájem odevzdávaly volby podle sympatií a vlivu. Stupnice možných voleb je 0 – 3, z toho 0 rovná se žádné sympatie nebo vliv a číslo 3 odpovídá velkému vlivu nebo sympatiím. Výsledky prezentují sociogramy. Legendu k jejich snadnému čtení představuje Obrázek 4.

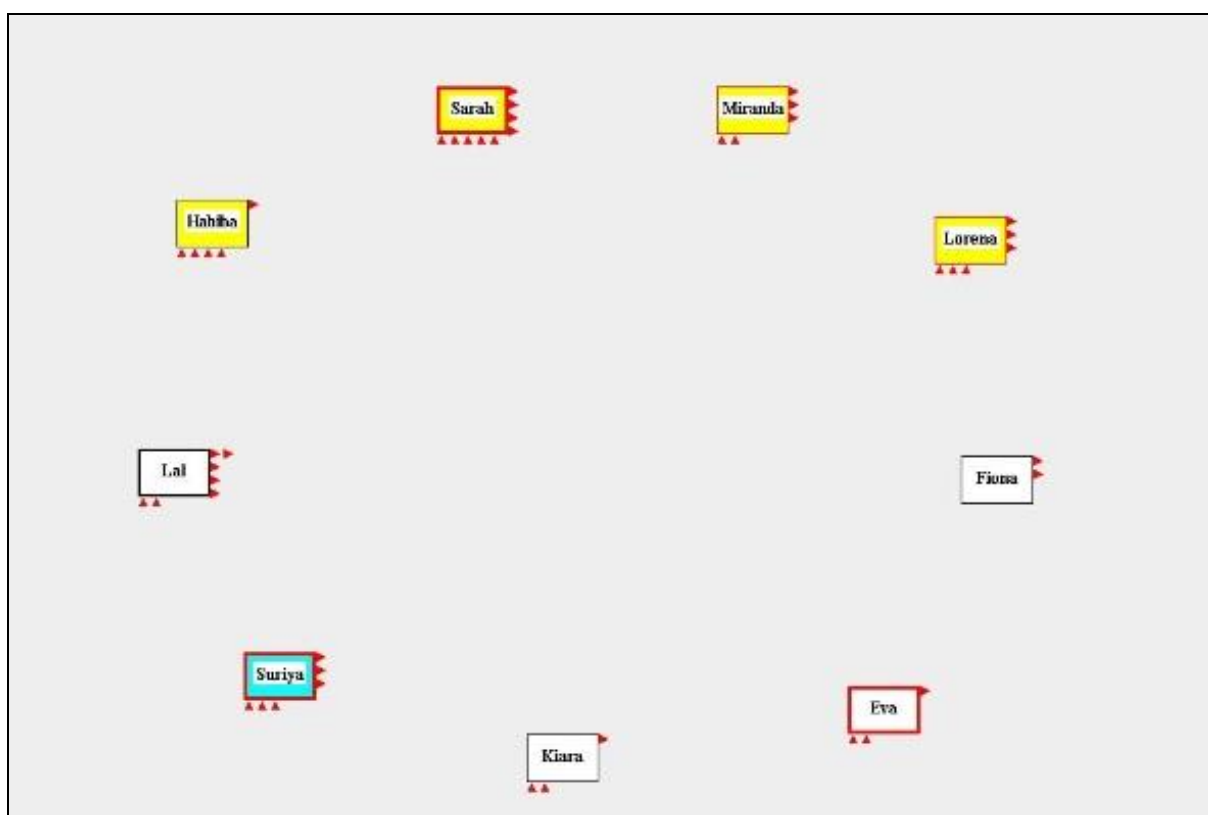

Obrázek 4: Legenda k sociogramům dle Hrabala, 2011

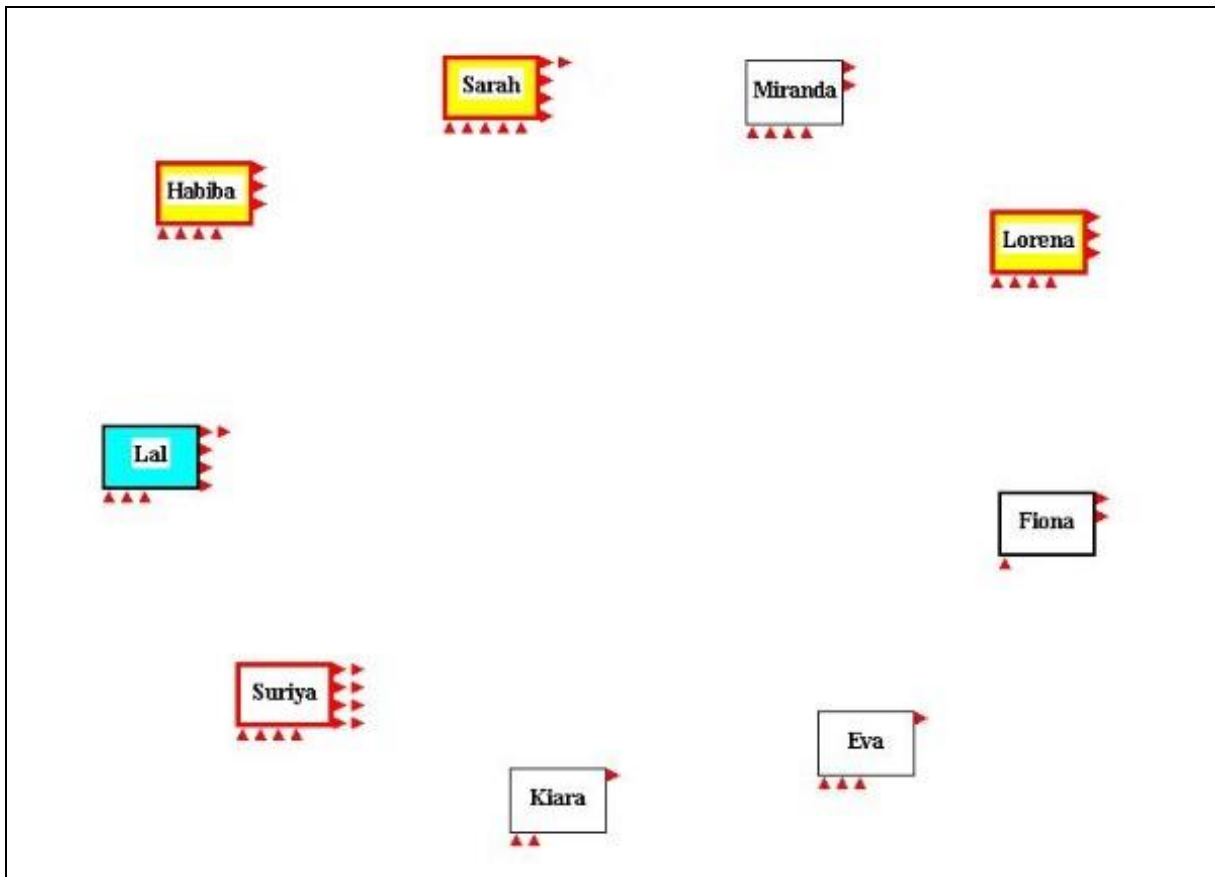
Pro přehlednost zde pracujeme pouze s volbami 3, tedy nejsilnějším vlivem a největšími sympatiemi. Ze sociogramu na obrázku 5 jasně vyplývá, že nejmocnějšími (což dokládá žlutá barva uvnitř rámečku) a zároveň nejoblíbenějšími (červený rámeček) dívkami byly na začátku pobytu Habiba, Sarah, Miranda a Lorena. Z obrázku 8 je zřejmé, že do této skupiny patří i Lal, která ale oproti těmto dívkám má podle výsledků ve skupině jen nepatrný vliv (bílá barva uvnitř rámečku). Tyto dívky spolu chodí již přes rok do stejné třídy a dobře se znají. Nadprůměrný vliv (modrá barva uvnitř rámečku) i sympatie (červená barva rámečku) ve skupině má také Suriya, která však sama žádné volby poprvé neodevzdala. To se změnilo při druhém testování (obrázek 6), kdy celkem odevzdala tři volby (trojúhelníky vpravo vedle rámečku). Na základě subjektivního pozorování jsme zhodnotily, že se během pobytu přestala stranit. Stejně jako již zmíněné dívky chodí do třídy 4, ale oproti ostatním se zdála být tišší. Do nižšího ročníku chodí Fiona a Kiara. Fiona neobdržela žádnou volbu (trojúhelníky pod rámečkem). Byla do této skupiny přeřazena ze skupiny 2, kde má kamarádky. Na začátku pobytu se s dívkami ze skupiny 1 znala jen málo. Na konci volila Evu (červená šipka na obrázku 9). Trávila s ní většinu času na vlecích, protože obě dívky pocházely z Číny a s oblibou spolu hrály hry na telefonu. Možná proto si nestihly během lyžování získat ve skupině mnoho sympatií. Evě se ale zlepšil vztah se Suriyou (silná červená šipka na obrázku 9). V průběhu lyžařských lekcí byla zřejmá ohleduplnost Suriy vůči Evě. Eva byla nejpomalejší a nejzmatenější členka skupiny. Suriya si vzala ochotně na starost Evě pomáhat a hlídat jí. Z neznámých důvodů výrazně klesla oblíbenost Habiby (černý rámeček na obrázku 6). Během hodin lyžování jsme si všimly, že chce být za každou cenu středem pozornosti. Někdy to bylo ostatním dívkám nepříjemné a Habibu napomínaly. Méně oblíbenou se stává také Miranda (tenký červený rámeček na obrázku 6).

Obrázek 5: Volby ve skupině A na začátku pobytu

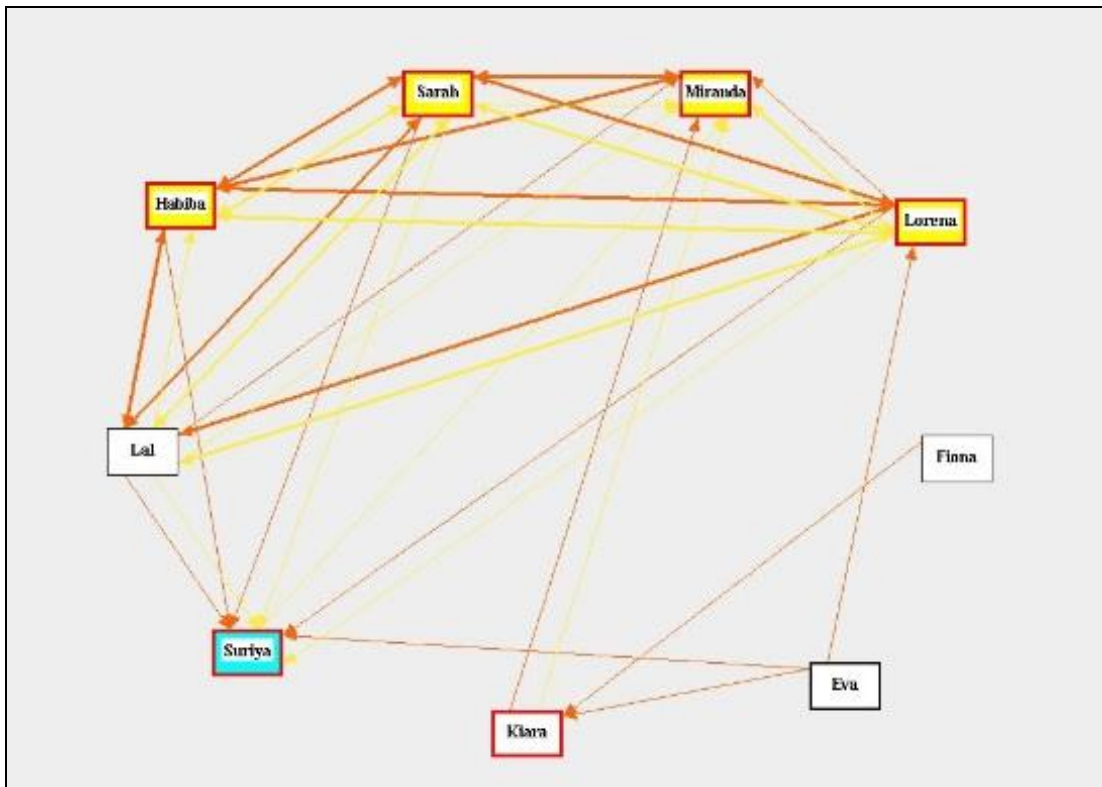
Obrázek 6: Volby ve skupině A na konci pobytu

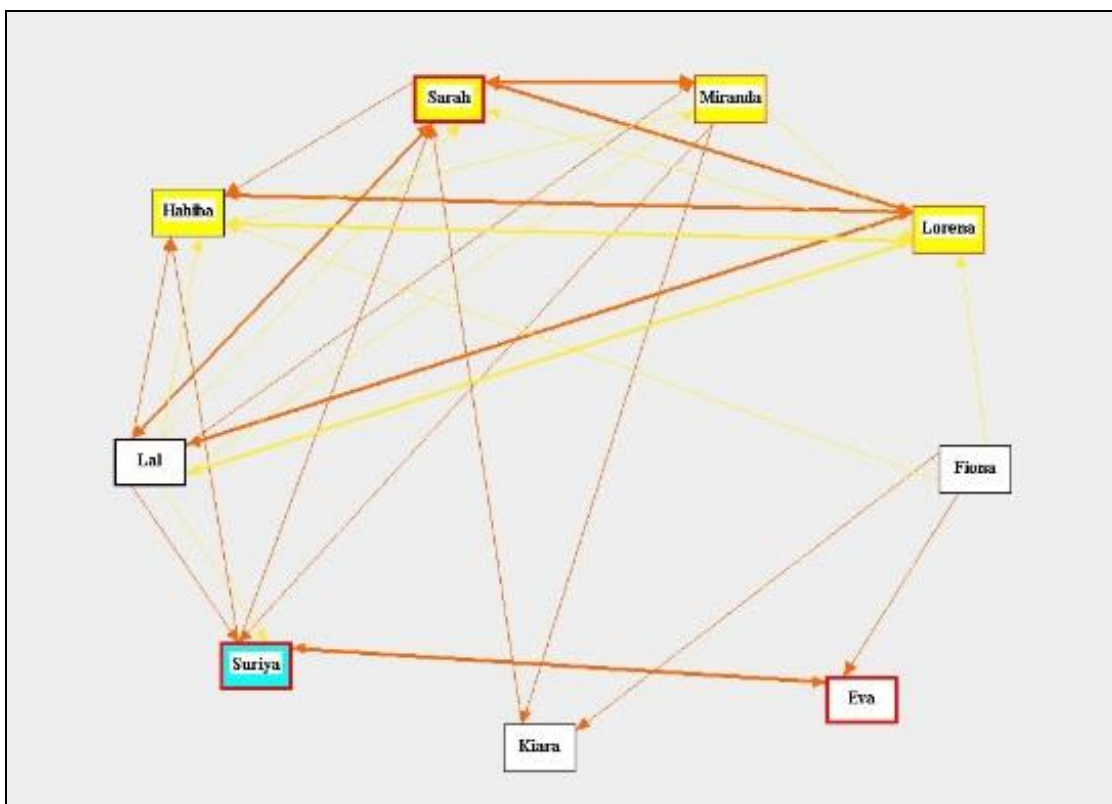
Obrázek 7: Volby ve skupině A po 3 měsíční pauze

Po 3 měsících, kdy se opět dotazovalo, se ukázal vzájemný silný vztah Mirandy a Suryii a Mirandy a Evy (obrázek 10). Vnímání svých spolužáků se u Suryii výrazně zlepšilo. Celkem odevzdala 8 voleb v sympatiích. Oblíbenost Habiby se vrátila do stavu jako při prvním dotazování. Pozice Fiony, Evy a Kiary zůstává více méně stejná. Velká změna nastala u Mirandy. Úplně ztratila svůj vliv i oblíbenost. Lal je ve skupině také celkově méně oblíbená, ale získala si vliv.

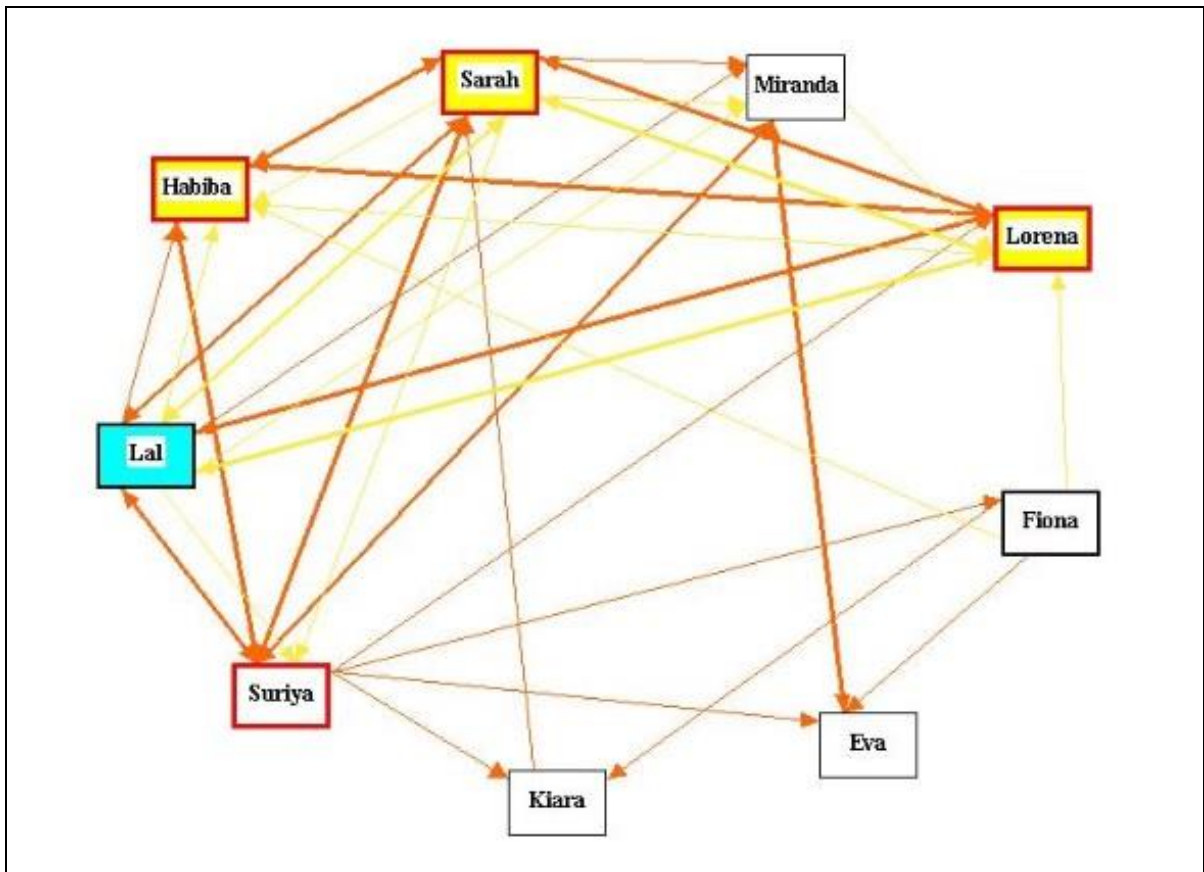
Porovnáním obrázků 5 a 6 zjistíme, že počet odevzdaných voleb (trojúhelníky vedle kolonky se jménem) se snížil z 27 na 23, což by mohlo znamenat zhoršení vztahů. Bližším zkoumáním jsme zjistily, že počet voleb byl přibližně stejný, až na Habibu, která odevzdala pouze jednu volbu. Celková změna vztahů ve skupině je minimální. Domníváme se, že je to dáno již vytvořeným fungujícím kolektivem před začátkem intervence. Zároveň spolu dívky v rámci jedné třídy trávily vyučovací dopoledne a zbylý volný čas se svými spolubydlícími na pokoji. Působení v dané skupině v hodinách lyžování je oproti této skutečnosti jen malé.

Obrázek 8: Vztahy ve skupině A na začátku pobytu

Obrázek 9: Vztahy ve skupině A na konci pobytu

Obrázek 10: Vztahy ve skupině A po 3 měsíční pauze

Sociometrické otázky taktéž dokumentují změnu, která nastala ve skupinách v průběhu pobytu a po něm. V obou otázkách byl v každé skupině spočítán celkový počet výběrů a počet vzájemných výběrů. Podílem hodnot vzájemného počtu výběrů a počtu všech možných výběrů ve skupině jsme získali index sociální soudržnosti. Byla porovnáována jeho hodnota před, po absolvování pobytu a po 3 měsíční pauze pro každou otázku zvlášť.

Celkový počet výběrů u otázky Oslava se snížil z 38 na 34 výběrů. Po třech měsících dokonce klesl na 26. Počet vzájemných výběrů byl na začátku a na konci pobytu vyšší jak 50%. Z toho jsme vypočítali index sociální soudržnosti, který byl na začátku pobytu 0,81, na konci 0,67 a po 3 měsíční pauze 0,31. Zato u otázky Ostrov se počet výběrů zvýšil z původních 22 na 28. Po třech měsících opět klesl na 22. Zajímavým se ukázal počet vzájemných výběrů, které u této otázky stouply z 10 na 21, poté klesly na 12. Tomu odpovídají indexy soudržnosti 0,28, 0,58 a 0,33. Počet všech možných výběrů je 72. Celkových výběrů je výrazně méně. Ani u jedné otázky nedosahují po skončení pobytu 50%. Tyto hodnoty přehledně udává Tabulka 2.

Skupina A		PŘED	PO	S Odstupem 3 měsíců
OSLAVA	celkem	38	34	26
	vzájemně	29	24	11
	Index sociální soudržnosti	0,81	0,67	0,31
OSTROV	celkem	22	28	22
	vzájemně	10	21	12
	Index sociální soudržnosti	0,28	0,58	0,33
Počet všech možných výběrů	72			

Tabulka 2: Počty výběrů – skupina A

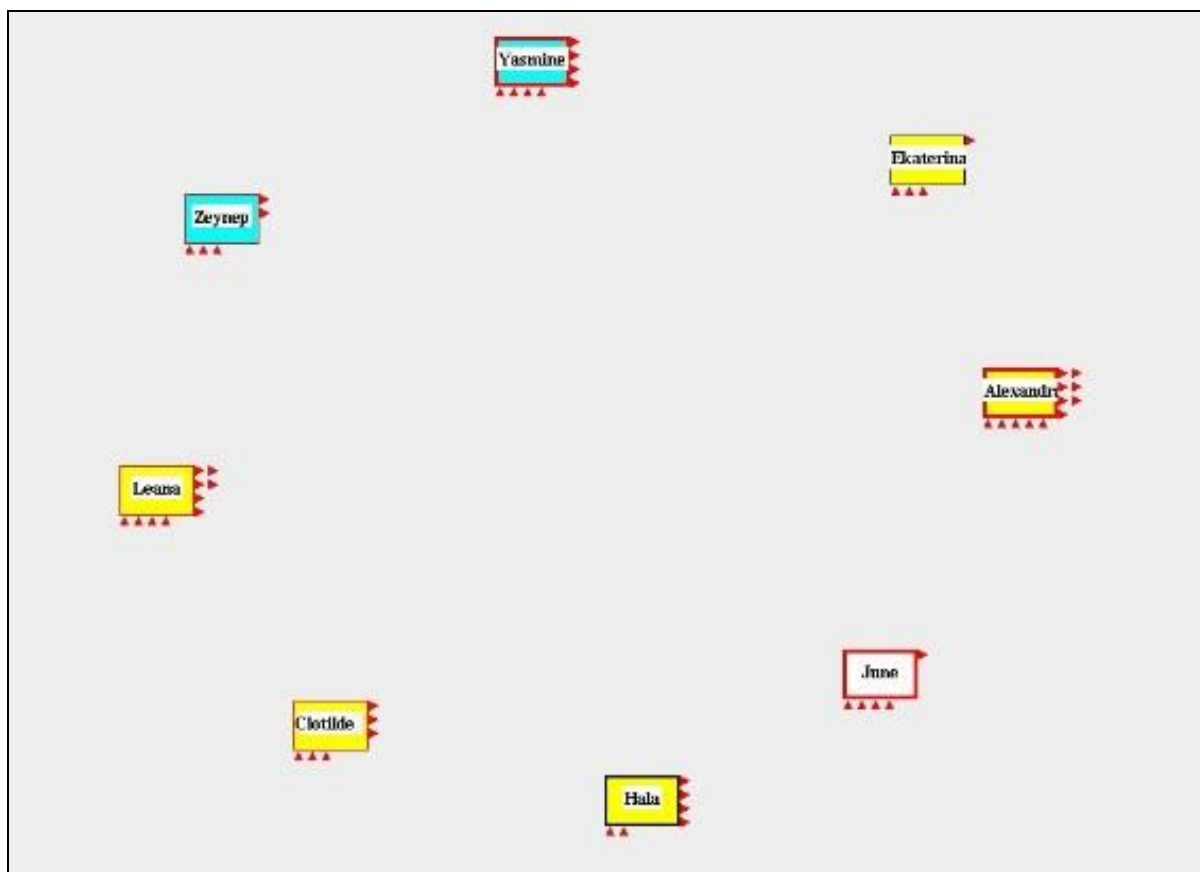
Výpočet indexu sociální soudržnosti $I = (2 * \text{počet vzájemných výběrů}) / \text{počet všech možných výběrů}$.

Dalším ukazatelem oblíbenosti ve třídě je přidělování bodů spolužákům podle oblíbenosti od 1 do 9, kdy 9 znamená nejvíce oblíbený a 1 rovná se nejméně oblíbený. Zde se také ukázal pokles z původních 461 na 419 bodů. Po třech měsících se počet opět navýšil na 450 bodů (viz Příloha 3). Přesto, že jsme celkově zaznamenali pokles, se zvýšily body Fioně z 38 na 55 bodů, která podle sociogramu i nadále zůstala na okraji kolektivu. Toto bodové hodnocení nám udává konkrétnější náhled na jednotlivé členy ve skupině.

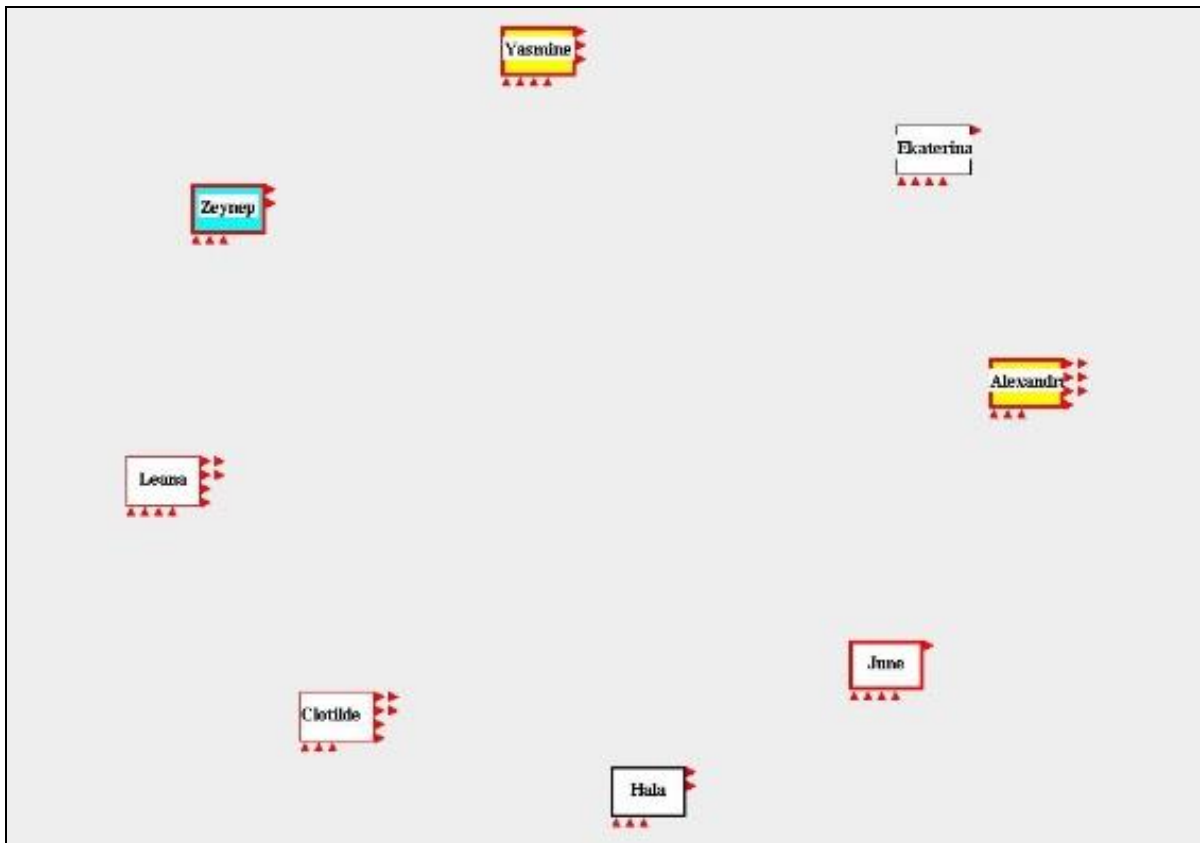
5.4. Skupina B

Ve skupině B, kde neprobíhal intervenční program (lyžařský výcvik s prvky her a cvičení v přírodě) bylo v testu Třídní kompas na začátku 28 odevzdaných voleb, na konci jich bylo taktéž 28 a po třech měsících 26. Podle barev na obrázcích 11 a 12 můžeme vyčíst, jak se změnila oblíbenost a vliv jednotlivých dívek. Na obrázku 11 vidíme, že nejoblíbenější a nejvlivnější v této skupině je Alexandra. Velmi oblíbená, ale méně vlivná je June. Tomu také odpovídají hodnoty z preferenčního záznamu, kde tyto dívky obsazovaly první dvě místa. Nad průměrem v oblíbenosti i vlivnosti se nachází Leana a Clotilde. S nadprůměrným vlivem, ale podprůměrnými sympatiemi jsou označeny Ekaterina, Yasmine a Zeynep. Vlivná, ale očividně neoblíbená je v kolektivu Hala, která získala ve všech třech dotazování nejméně bodů také podle preferenčního záznamu.

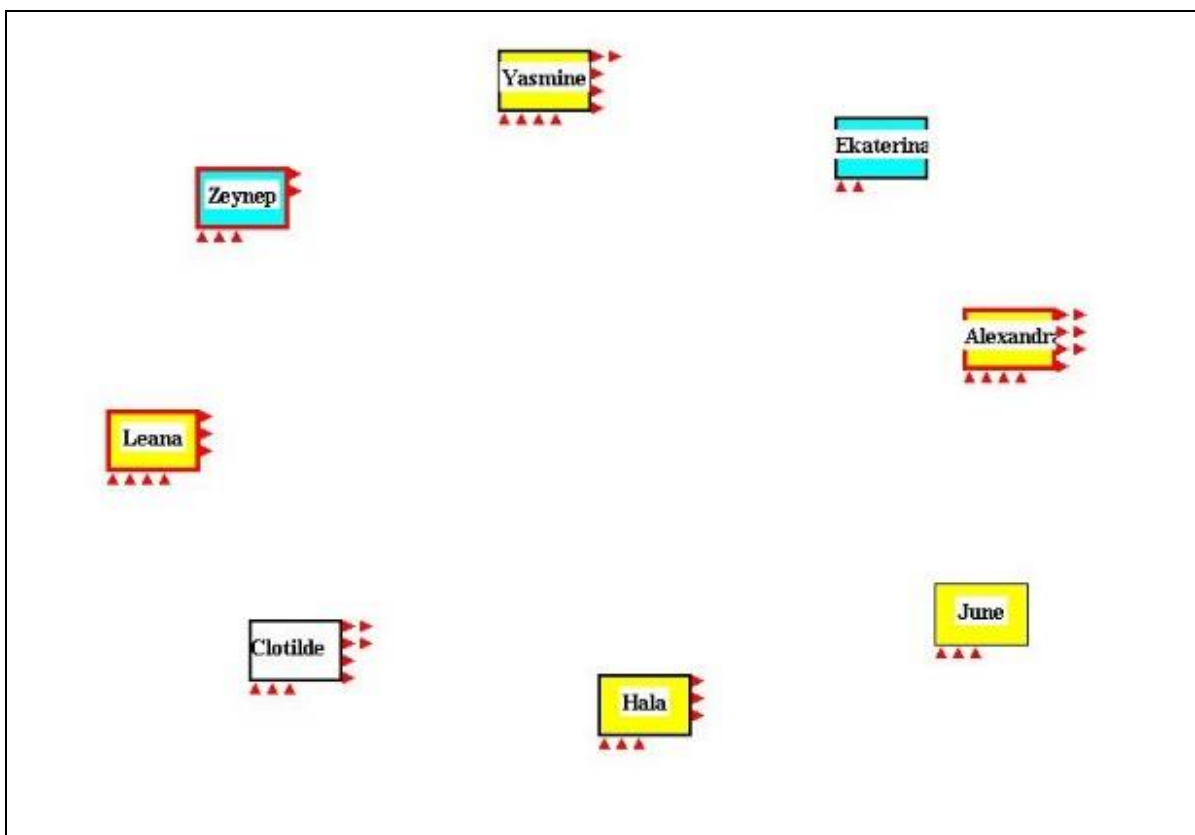
Na konci pobytu (obrázek 12) se zjistilo, že Hala je stále stejně neoblíbená a navíc úplně ztratila svůj vliv. Clotilde, Ekaterina a Leana, které měly ve skupině velký vliv, o něj v průběhu dvou měsíců také přišly. Vlivné a zároveň oblíbené jsou Yasmine, Alexandra a Zeynep. Bližší vývoj vztahů jsme nemohly posoudit, protože jsme v této skupině nepůsobily.

Obrázek 11: Volby ve skupině B na začátku pobytu

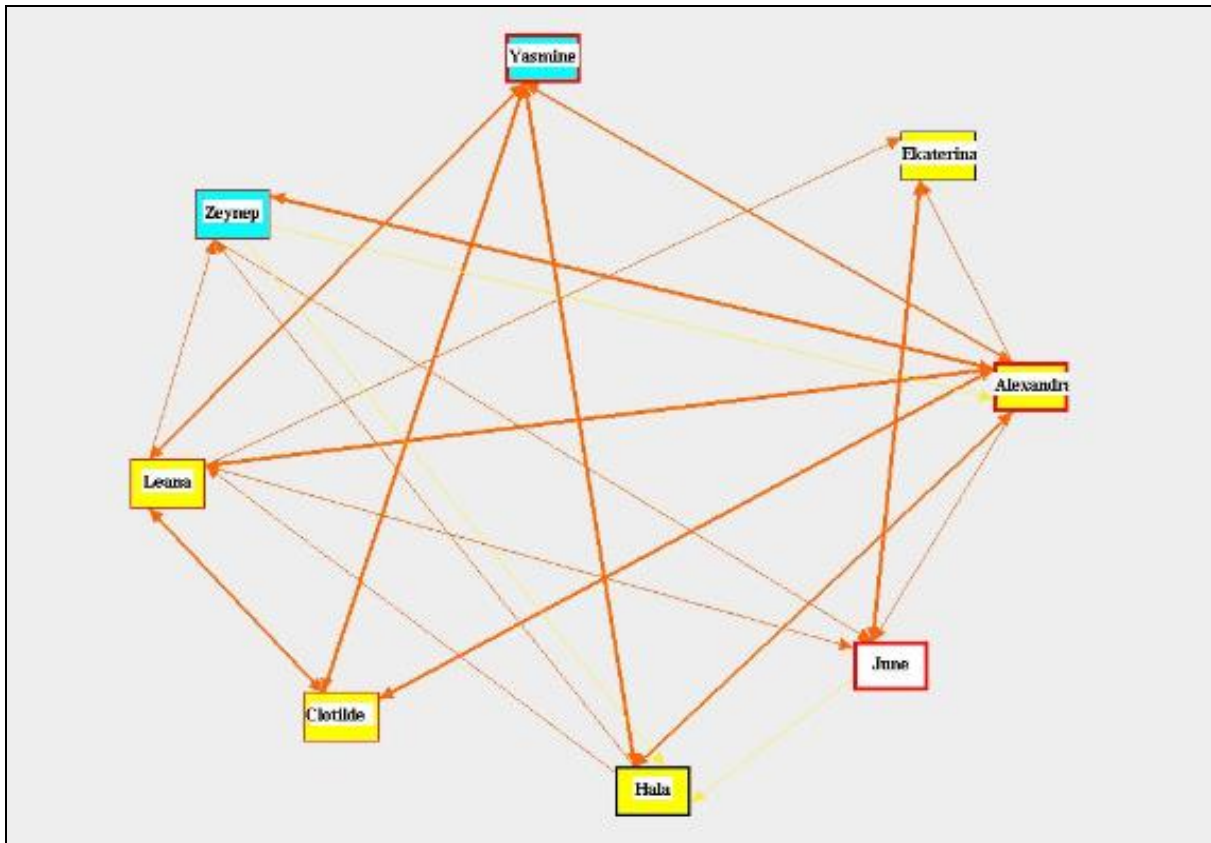

Obrázek 12: Volby ve skupině B na konci pobytu

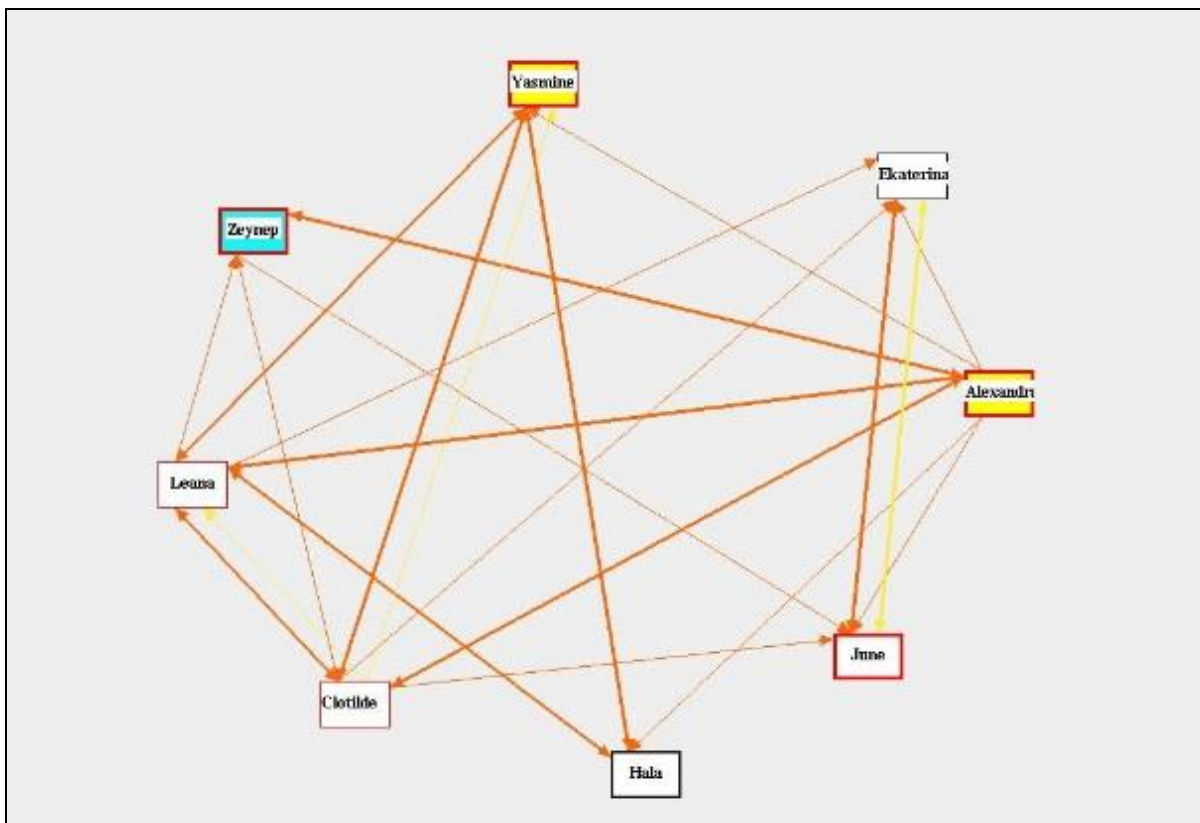

Obrázek 13: Volby ve skupině B po 3 měsíční pauze

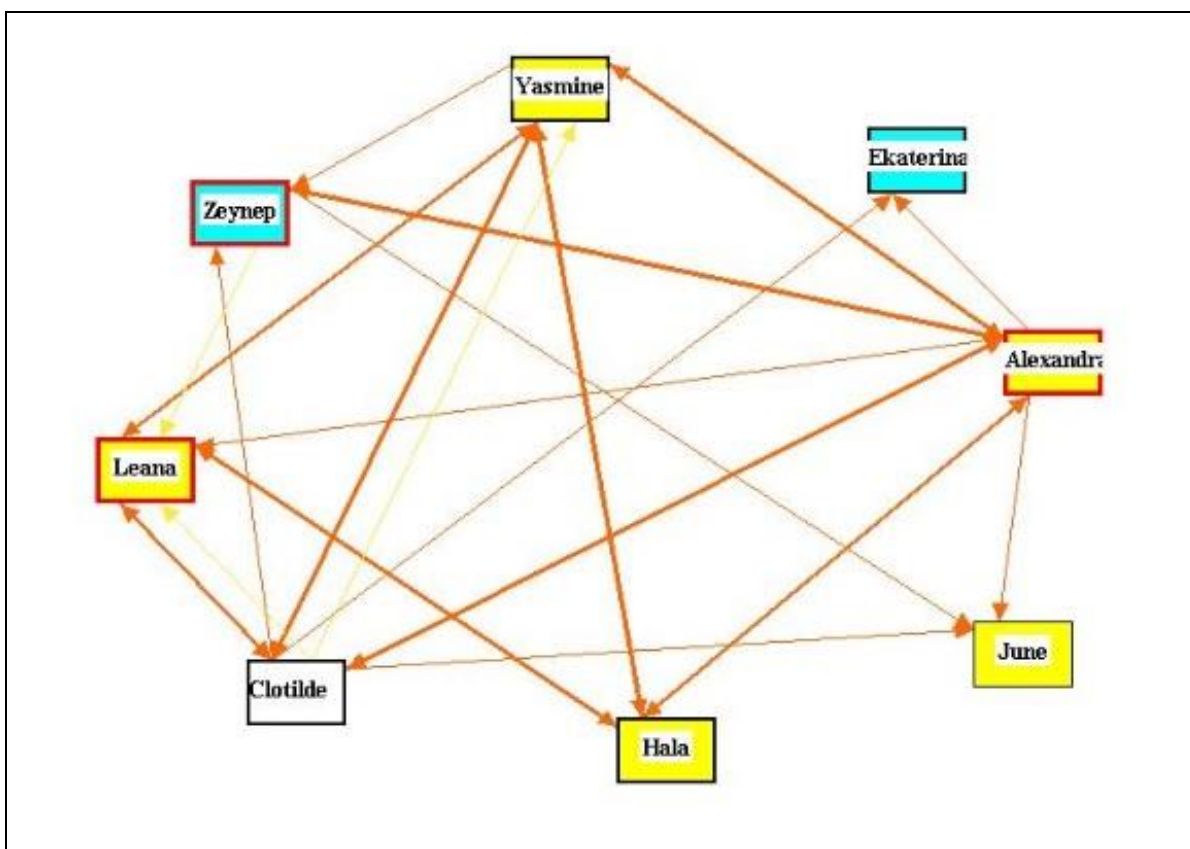
Podle obrázku 14 je patrné, že mezi dívkami jsou utvořené silné vazby a nikdo není na okraji skupiny. To se nezměnilo ani na konci pobytu (obrázek 15). Při posledním dotazování (obrázek 16) se přerušil vztah Ekateriny a June, čímž se Ekaterina vyřadila z kolektivu a nemá s nikým vzájemnou vazbu.

Obrázek 14: Vztahy ve skupině B na začátku pobytu

Obrázek 15: Vztahy ve skupině B na konci pobytu

Obrázek 16: Vztahy ve skupině B po 3 měsíční pauze

Skupina B		PŘED	PO	S ODSSTUPEM 3 MĚSÍCŮ
OSLAVA	celkem	24	21	20
	vzájemně	16	12	15
	Index sociální soudržnosti	0,57	0,43	0,54
OSTROV	celkem	18	16	14
	vzájemně	12	14	10
	Index sociální soudržnosti	0,43	0,5	0,36
Počet všech možných výběrů	56			

Tabulka 3: Počty výběrů – skupina B.

Výsledky sociometrických otázek jsou přehledně zaznamenány v tabulce 2. Jak je z přehledu v tabulce vidět, počet výběrů u obou otázek klesl. V obou případech je opět více než polovina výběrů tvořena výběry vzájemnými. Tabulka 2 udává vypočítané indexy sociální soudržnosti. Počet všech možných výběrů je 56. Celkové výběry zde též nedosahují 50%, stejně jako tomu bylo u skupiny A.

Těmto hodnotám úplně neodpovídají body, kterými dívky hodnotily vzájemnou oblíbenost v preferenčním záznamu. Z počátečních 384 bodů došlo k poklesu na 362 bodů. Po třech měsících body zase stouply na 393.

6. DISKUZE

Význam aktivit a her v přírodě v oblasti rozvoje sociálních vztahů, zlepšení komunikace a spolupráce ve skupině je podložen mnoha výzkumy (Ewert, 1986, Kalkusová, 2012, Žák, 2012). Autoři, zabývající se zkoumáním vztahů v malých skupinách jako jsou školní třídy nebo sportovní kolektivy, dospěli k závěrům, že prostřednictvím aktivit a her v přírodě se tyto vztahy výrazně zlepšili. Žák⁷⁴ se zabýval vlivem adaptačních kurzů na vztahy v třídních kolektivech. Porovnáním vztahů ve třídě při měsíčním soužití studentů v třídním kolektivu bez kurzu oproti několikadennímu kurzu, kde jsou hojně využívány aktivity a hry v přírodě, zjistil statisticky významný rozdíl ve vzájemných sympatiích studentů. Bezprostředně po skončení kurzu byly vztahy spolužáků pozitivnější než ve třídách bez kurzu. Žák ve svém výzkumu použil metodu SORAD (sociometrický ratingový dotazník), jehož zjednodušená verze Třídní kompas je použita v naší práci.

Také Kalkusová⁷⁵ se ve své diplomové práci zabývala vlivem kurzů aktivit v přírodě na rozvoj sociální soudržnosti a vztahů ve skupině. Při třídní délce kurzů rovněž dospěla k pozitivním výsledkům. Jak ve své práci uvádí Glass a Benschhoff⁷⁶ i po absolvování jednodenního kurzu aktivit v přírodě došlo ke zvýšení sociální soudržnosti. Krupková⁷⁷ pozorovala změny sociálních vztahů při využití her a cvičení v přírodě na atletickém soustředění, které bylo týdenní. Hry a aktivity v přírodě zde byly pouze doplňkem atletického programu, stejně jako v našem zkoumání. I v tomto případě byly potvrzeny pozitivní změny v sociální dynamice skupiny. Na základě těchto výzkumů jsme se rozhodli začlenit hry a cvičení v přírodě do dvouměsíčního lyžařského výcviku na Institutu Le Rosey a zjistit, zda i dlouhodobé působení aktivit a her v přírodě doplňující jinou činnost, může ovlivnit sociální vztahy ve skupině.

V našem výzkumu se nejedná o školní třídu. Pracovali jsme se skupinou devíti dívek, kde byl aplikován intervenční program. Tu jsme porovnávali s kontrolní skupinou osmi dívek.

⁷⁴ ŽÁK, M. Jaký má vliv úvodní soustředění (neboli adaptační kurz) na kvalitu sociálních vztahů v třídním kolektivu? *Gymnos Akademos*. Olomouc: Gymnasion, o.p.s., 2012. 1(2).

⁷⁵ KALKUSOVÁ, Lucie. *Vliv kurzů aktivit v přírodě na rozvoj sociální soudržnosti a vztahů ve skupinách dospívající mládeže*. Praha, 2012. Diplomová práce. UK FTVS.

⁷⁶ GLASS, J., BENSCHOFF, J. M. Facilitating Group Cohesion Among Adolescents Through Challenge Course Experiences. *Journal Of Experiential Education*, 2002. 25(2).

⁷⁷ KRUPKOVÁ, Dominika. *Využití her a cvičení v přírodě v atletické přípravce a jejich dopad na sociální dynamiku skupiny*. Praha, 2015. Bakalářská práce. UK FTVS.

V kontrolní skupině probíhala normální výuka lyžování. Výzkumný vzorek tedy představoval 17 dívek. Na sociogramech vidíme, že změny byly spíše negativní, což se neshoduje s výsledky výše zmíněných výzkumů.

Pozitivní vazby ve skupině určuje prostorová vzdálenost mezi členy, ale také délka společně stráveného času, jak uvádí Hare a Newcomb in Petrusek⁷⁸. Na sociogramech je vidět, že úroveň vzájemných sympatií mezi dívkami, které spolu chodí rok do stejné třídy, je vysoká již na začátku intervence. To může být důvodem, proč nejsou další změny tak markantní. Zato u dívek, které byly do skupiny přiřazené z jiné třídy, je počáteční úroveň sympatií nižší. Zde jsme také na konci pobytu zaznamenaly více obdržených voleb a propojení vztahů s ostatními dívkami. V tomto směru je tedy změna pozitivní.

Jak uvádí Žák⁷⁹, pro navození vhodného klima ke zvýšení sociální soudržnosti je velmi důležitá celková struktura kurzu. Adaptační kurzy, které zmiňujeme výše, byly poskládány podle metod dramaturgie, které popisuje Franc a kolektiv⁸⁰. To znamená sestavení programu kurzu tak, aby odpovídal zvoleným cílům, aktivity na sebe logicky navazovaly a obsahovaly reflexi. V našem případě jsme nemohli více zasahovat do programu školy ani odpoledních aktivit, protože se jedná o školu internátní a děti měly školou stanovený program až do večera. Zjišťovali jsme, zda mohou sociální vztahy ovlivnit aktivity a hry v přírodě volně zasazené do hodin lyžování. Přesto, že zvolené aktivity a hry mají sloužit k rozvoji vzájemného poznání, důvěry, spolupráce a komunikace, v našem případě nebyly potvrzeny výrazné pozitivní změny ve skupinové dynamice. Domníváme se, že i absence zpětné vazby mohla být jedním z důvodů, proč se nekonaly výraznější změny.

Dalším zkoumaným jevem byl počet výběrů na základě sociometrických otázek. Jak jsme očekávali, množství výběrů u otázky „Kdyby ti maminka dovolila uspořádat u vás doma večírek na oslavu tvých narozenin, koho ze skupiny by si pozvala?“ bylo početnější. V obou skupinách tento počet výběrů při druhém dotazování klesl. Zato u otázky „Koho ze skupiny by sis vzala sebou na pustý ostrov?“ se počet výběrů u skupiny A zvýšil z 22 na 28. Je tedy

⁷⁸ PETRUSEK, Miloslav. *Sociometrie: teorie, metoda, techniky*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1969. Sociologická knižnice (Svoboda).

⁷⁹ ŽÁK, M. Jaký má vliv úvodní soustředění (neboli adaptační kurz) na kvalitu sociálních vztahů v třídním kolektivu? *Gymnos Akademos*. Olomouc: Gymnasion, o.p.s., 2012. 1(2).

⁸⁰ FRANC, D., MARTIN, A., ZOUNKOVÁ, D. *Učení zážitkem a hrou: praktická příručka instruktora*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1701-9.

zjevné, že se vztahy u některých dívek ve skupině A oproti skupině B prohloubily. Myslíme si, že charakter této sociometrické otázky možná vyžaduje důvěrnější vztahy, které se úspěšně vytvořily. Podle Lotta je ukazatelem sociální koheze skupiny počet vzájemných výběrů. Čím je ve skupině více vzájemných výběrů, tím je podle jeho názoru skupina soudržnější. V našem souboru se u otázky Oslava vyskytl počet vzájemných výběrů při prvním dotazování větší než 50% u obou skupin. Z toho důvodu nebyly změny tolik patrné. U otázky Ostrov byl počet vzájemných výběrů u skupiny A při prvním dotazování nižší a nad 50% dosáhl na konci pobytu.

Krupková⁸¹ se zmiňuje, že děti vnímají hru pouze jako činnost, ne jako prostředek. To se potvrdilo i v naší práci. V dotazníku na konci pobytu jsme přidali otázku, zda si dívky myslí, že se nyní znají lépe díky hodinám lyžování a jestli ano, tak proč. 7 dívek z 9 odpověděly, že ano a jako důvod uvedly více společně stráveného času a možnost popovídat si během jízdy lanovkou.

Některé výzkumy se shodují, že čím je působení na skupinu delší, tím zvyšuje sociální soudržnost skupiny. V těchto výzkumech šlo ale o intenzivní celodenní působení v rozsahu 3 – 13 dní (Žák⁸², 2012, Breunig a kol.⁸³, 2010 a Todd a kol.⁸⁴, 2008). My jsme na náš soubor působili 4x týdně v rozsahu dvou měsíců, ale pouze krátce v rámci dvouhodinové lekce lyžování. Mezitím byla skupina ovlivňována dalšími ději souvisejícími se školními povinnostmi, zájmovými kroužky, interakcí s jinými spolužáky než s lyžařskou skupinou atd. Věříme, že kdyby se prodloužila doba našeho působení v rámci dne, dosáhli bychom pozitivnějších změn v sociální soudržnosti testované skupiny.

⁸¹ KRUPKOVÁ, Dominika. *Využití her a cvičení v přírodě v atletické přípravce a jejich dopad na sociální dynamiku skupiny*. Praha, 2015. Bakalářská práce. UK FTVS.

⁸² ŽÁK, M. Jaký má vliv úvodní soustředění (neboli adaptační kurz) na kvalitu sociálních vztahů v třídním kolektivu? *Gymnos Akademos*. Olomouc: Gymnasion, o.p.s., 2012. 1(2).

⁸³ BREUNIG, M. C., O'CONNELL, T. S., TODD, S., ANDERSON, L., YOUNG, A. The Impact of Outdoor Pursuits on College Students' Perceived Sense of Community. *Journal Of Leisure Research*, 2010. 42(4), s. 551-572.

⁸⁴ TODD, S., O'CONNELL, T., BREUNIG, M. YOUNG, A., ANDERSON, A., ANDERSON, D. The Effect of leadership Style on Sense of Community and Group Cohesion in Outdoor Pursuits Trip Groups. *Research in Outdoor Education*, 2008. s. 27-29.

7. ZÁVĚR

Výsledky naší práce ukázaly pokles oblíbenosti a vzájemné náklonnosti ve většině zjišťovaných sociometrických jevů po absolvování dvouměsíčního lyžařského výcviku s využitím prvků her a cvičení v zimní přírodě, což je také odpovědí na výzkumnou otázku. Výsledky se shodují s naším očekáváním, že působení aktivit a her v přírodě pro zvýšení sociální soudržnosti ve skupině by mělo být intenzivnější. Pro tento účel také považujeme za nezbytné využití reflexe. Jak jsme se přesvědčili, dlouhodobé působení, do kterého zasahují další rušivé jevy, se alespoň v tomto výzkumu projevilo jako neefektivní. Důvodem spíše negativních změn ve struktuře skupiny může být také fakt, že se dívky mezi sebou dobře znaly již před absolvováním intervenčního programu. Při plošném pohledu na výsledky se změna celkově jeví jako negativní. Přesto jsme zaznamenali zvýšení výběrů u sociometrické otázky týkající se ostrova a zvýšení indexu sociální soudržnosti z 0,28 na 0,58, což dokazuje, že se některé vztahy mezi členy ve skupině prohloubily. Ze sociogramů je rovněž patrné, že zvláště dívky, které byly do skupiny zařazeny z jiného ročníku, se více začlenily do kolektivu. Ani zde ale nemůžeme s jistotou říci, zda za změnou stojí právě intervenční program nebo ne. Jak jsme si ověřili, většina dívek se domnívá, že se jim zlepšily vztahy díky lekcím lyžování. Jako důvod ovšem uvedly více společně stráveného času než jen ve škole a možnost popovídat si při jízdě lanovkou. Body podle oblíbenosti, které si dívky přiřazovaly, se v druhém dotazování také snížily z 461 na 419. Opětovné dotazování po 3 měsících ukázalo výrazný pokles indexu sociální soudržnosti na vstupní úroveň.

Ve skupině B, kde neprobíhal intervenční program, nedošlo na konci pobytu ke změně odevzdaných voleb. U obou sociometrických otázek klesl počet výběrů. Počet vzájemných výběrů byl na začátku pobytu vyšší než 50%, což vypovídá o dobré soudržnosti skupiny již před dotazováním. Součet přidělovaných bodů na základě oblíbenosti také klesl. Sociogramy potvrzují, že struktura skupiny se zásadně nezměnila. S odstupem tří měsíců se index sociální soudržnosti rovněž snížil. Porovnáním s intervenční skupinou jsme dospěli k závěru, že zvolený program her a aktivit v přírodě se neprokázal jako účinný ke zlepšení sociálních vztahů dospívajících

V dalším zkoumání by bylo zajímavé zjišťovat, jak by se lišily výsledky v nově vzniklých skupinách, kde ještě nemají spolužáci vytvořené vzájemné vazby. Též se

domníváme, že výsledky v déle fungujících skupinách by výrazně ovlivnilo, kdybychom na hry a aktivity v přírodě dostali v jednom dni větší časový blok.

LITERATURA

1. Aktualizovaný metodický pokyn k organizaci lyžařského výcviku žáků s komentářem (MŠMT ČR) č. j. 24 799/93 – 50 [online]. Praha, 1994, [cit. 2016-06-06]. Dostupné z: <http://lide.uhk.cz/pdf/ucitel/zumarmo1/aspekty/prilohy/04.pdf>.
2. BLÉZLOVÁ, R. Komparace vzdělávacího programu „Základní škola“ a „ŠVP ZV“ v oboru tělesná výchova ve vybraných školách. Diplomová práce. MUNI, Fakulta sportovních studií Brno, 2009.
3. BREUNIG, M. C., O'CONNELL, T. S., TODD, S., ANDERSON, L., YOUNG, A. The Impact of Outdoor Pursuits on College Students' Perceived Sense of Community. *Journal Of Leisure Research*, 2010. 42(4), s. 551-572.
4. BROCKERT, Siegfried. *Encyklopedie pro rodiče*. Rudná u Prahy: Jeva, 1996, 306 s. ISBN 80-85797-38-0.
5. BRTNÍK, Jiří a Jan NEUMAN. *Zimní hry na sněhu i bez něj: [sporty a další aktivity]*. Praha: Portál, 1999. Hry (Portál). ISBN 80-717-8329-3.
6. BURNES, Bernard. Kurt Lewin and the Planned Approach to Change: A Re-appraisal. *Journal of Management Studies*, 2004. 41:6, 0022-2380.
7. COOPER, G. *Outdoors with young people: a leader's guide to outdoor activities, the environment and sustainability*. Lyme Regis: Russell House, 1998. ISBN 1-898924-24-4.
8. ČAČKA, Otto. *Přehled psychologie obecné, dospívání a pracovní výkonnosti*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-0904-7.
9. ČECH, Ján. *Sociálna psychológia pre učiteľov*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. Edícia spoločenských vied. ISBN 978-80-86723-59-4.
10. ČINČERA, Jan. *Práce s hrou: pro profesionály*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1974-0.
11. EWERT, A. Research in Outdoor Pursuits: Overview and Analysis. *Association Of Outdoor Recreation & Education Conference Proceedings*, 1986. s.103-120.
12. FRANC, D., MARTIN, A., ZOUNKOVÁ, D. *Učení zážitkem a hrou: praktická příručka instruktora*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1701-9.
13. GLASS, J., BENSHOFF, J. M. Facilitating Group Cohesion Among Adolescents Through Challenge Course Experiences. *Journal Of Experiential Education*, 2002. 25(2).
14. GRABMULLEROVÁ, M., RŮŽIČKA, J., *Hry a herní cvičení na sněhu a na lyžích*. Praha: Grada Publishing, 1998.

15. HAVLÍK, Radomír. *Úvod do sociologie: dětství a dospívání*. Vyd. 6., přeprac. Praha: Karolinum, 2015. Edícia společenských věd.
16. HÖHN, Elfriede a Gerhard SEIDEL. *Das Soziogram - Die Erfassung von Gruppenstrukturen*. Göttingen: Verlag Hogrefe, 1976.
17. HRABAL, Vladimír. *Třídní kompas: sociometrická ratingová metoda*. 1. Vyd. Praha: Hogrefe – Test centrum, 2011.
18. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.
19. JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-8535-0.
20. KALKUSOVÁ, L. *Role a význam aktivit v přírodě v období puberty*. Praha, 2009. Bakalářská práce. UK FTVS.
21. KALKUSOVÁ, Lucie. *Vliv kursů aktivit v přírodě na rozvoj sociální soudržnosti a vztahů ve skupinách dospívající mládeže*. Praha, 2012. Diplomová práce. UK FTVS.
22. KONÍČEK, Tomáš. I na sjezdovkách platí stanovená pravidla. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha, 2009 [cit. 2016-08-09]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/i-na-sjezdovkach-plati-stanovenapravidla.aspx>.
23. KREJČOVÁ, Lenka. *Psychologické aspekty vzdělávání dospívajících*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3474-3.
24. KRIŠTOFIČ, Jaroslav. *Pohybová příprava dětí*. Praha: Grada, 2006. Děti a sport. ISBN 80-247-1636-4.
25. KRUPKOVÁ, Dominika. *Využití her a cvičení v přírodě v atletické přípravce a jejich dopad na sociální dynamiku skupiny*. Praha, 2015. Bakalářská práce. UK FTVS.
26. KUTÝ, Jan a Jana STIBRALOVÁ. *Bezpečně s dětmi a mládeží: metodická příručka Mladých ochránců přírody*. Praha: Mladí ochránci přírody, 2013. ISBN 978-80-87221-20-4.
27. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
28. LOVAŠ, Ladislav. Malé sociálne skupiny. In VÝROST, Jozef; SLAMĚNÍK, Ivan (ed.). *Sociální psychologie = Sociálna psychológia*. Praha: ISV, 1997. ISBN 80-85866-20-X.
29. MACEK, Petr. *Adolescence*. Vyd. 2., upr. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8747-7.
30. MATOŠKOVÁ, P. Pořádáme školní lyžařský a snowboardový kurz. *Tělesná výchova a sport mládeže*, 2006, roč. 72, č. 8.

31. MERTIN, V. *Výchovné malickosti*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-807-3678-579.
32. MOHAUPTOVÁ, Eva. *Týmový koučink*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0350-6.
33. MORENO J. L., *Who shall survive*. 2nd Edition, Beacon: Beacon House Inc., 1953.
34. NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 2., rozš.: a přeprac. Praha: Academia, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-200-1679-9.
35. NEUMAN, J. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. Praha: Portál, 2000, 325 s. ISBN 80-717-8405-2.
36. Overview Switzerland. In: *Eurydice* [online]. 2016 [cit. 2016-08-08]. Dostupné z: <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Switzerland:Overview>.
37. PETRUSEK, Miloslav. *Sociometrie: teorie, metoda, techniky*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1969. Sociologická knihovnice (Svoboda).
38. PETRUSEK, Miloslav. *Základy sociologie*. Praha: Akademie veřejné správy, 2009. ISBN 978-80-87207-02-4.
39. SVATOŇ, Vratislav. *Pedagogika a psychologie v didaktické činnosti cvičitele*. Česká obec sokolská - Ústřední škola ČOS. 3. vydání. Praha, 2007.
40. T-Mobile zimní kemp České olympijské nadace na Lipně: účastníci Olympijského běhu plní přání dětem. In: *Lipno.info* [online]. [cit. 2016-08-06]. Dostupné z: <http://www.lipno.info/novinky/t-mobile-zimni-kemp-ceske-olympijske-nadace-na-lipne-ucastnici-olympijskeho-behu-plni-prani-detem.html>.
41. TODD, S., O'CONNEL, T., BREUNIG, M. YOUNG, A., ANDERSON, A., ANDERSON, D. The Effect of leadership Style on Sense of Community and Group Cohesion in Outdoor Pursuits Trip Groups. *Research in Outdoor Education*, 2008. s. 27-29.
42. TUCKMAN, B. W., JENSEN, M. A. Stages of small group development revisited. *Group and Organisation Studies*, 1977. 2; 419-427.
43. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.
44. VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1428-8.
45. Winter Camps Le Rosey. *Winter Camps Le Rosey* [online]. Rolle, 2016 [cit. 2016-08-08]. Dostupné z: <http://www.roseywintercamps.ch/>.
46. ZAPLETAL, M. *Velká encyklopedie her*. Praha: Olympia, 1986.

47. Zima školy na horách. In: *Metodický portál: Inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. 2009 [cit. 2016-08-06]. Dostupné z: <http://dedvseved.blogy.rvp.cz/prispevky/skola-na-horach.html>.
48. ŽÁK, M. Jaký má vliv úvodní soustředění (neboli adaptační kurz) na kvalitu sociálních vztahů v třídním kolektivu? *Gymnos Akademos*. Olomouc: Gymnasion, o.p.s., 2012. 1(2).

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Seznam obrázků:

- Obrázek 1: Příklad neuspořádané matice
- Obrázek 2: Příklad uspořádané matice
- Obrázek 3: Terčový sociogram s pozitivními volbami
- Obrázek 4: Legenda k sociogramům
- Obrázek 5: Volby ve skupině A na začátku pobytu
- Obrázek 6: Volby ve skupině A na konci pobytu
- Obrázek 7: Volby ve skupině A po 3 měsíční pauze
- Obrázek 8: Vztahy ve skupině A na začátku pobytu
- Obrázek 9: Vztahy ve skupině A na konci pobytu
- Obrázek 10: Vztahy ve skupině A po 3 měsíční pauze
- Obrázek 11: Volby ve skupině B na začátku pobytu
- Obrázek 12: Volby ve skupině B na konci pobytu
- Obrázek 13: Volby ve skupině B po 3 měsíční pauze
- Obrázek 14: Vztahy ve skupině B na začátku pobytu
- Obrázek 15: Vztahy ve skupině B na konci pobytu
- Obrázek 16: Vztahy ve skupině B po 3 měsíční pauze

Seznam tabulek:

- Tabulka 1: Významy a role aktivit v přírodě dle Kalkusové
- Tabulka 2: Počty výběrů – skupina A
- Tabulka 3: Počty výběrů – skupina B

PŘÍLOHY

Příloha 1: Sociometrický dotazník v anglickém jazyce

Příloha 2: Sociometrický dotazník v anglickém jazyce s doplňujícími otázkami

Příloha 3: Výsledky skupiny A – výběr z uzavřené skupiny

Příloha 4: Výsledky skupiny B – výběr z uzavřené skupiny

Příloha 5: Výsledky skupiny A – preferenční záznam ve skupině

Příloha 6: Výsledky skupiny B – preferenční záznam ve skupině

PŘÍLOHA 1

Sociometrický dotazník v anglickém jazyce

Name:.....

Class:.....

Sex:.....

Age:.....

Date:.....

		Influence	Sympathies
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

3... with the strongest influence

2... with influence

1...with the average influence

0...without influence

3... very likable

2... likable

1...sometimes likable

0...not likeable

1. Consider each of your classmates listed below. Using numbers 1 to 9 rate your relationship with each of them. Use number nine for the classmates who you get on with best and number one for those who you don't get along with so well.

1 – least, 9 – best

1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

2. Imagine your mother let you make a birthday party at your place. Which classmates would you invite to come? (write names)

3. Which classmates would you choose as your companions on a desert island? (write names)

PŘÍLOHA 2

Sociometrický dotazník v anglickém jazyce s doplňujícími otázkami

Name:..... Class:.....

Sex:..... Age:.....

Date:.....

		Influence	Sympathies
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

3... with the strongest influence

2... with influence

1...with the average influence

0...without influence

3... very likable

2... likable

1...sometimes likable

0...not likeable

1. Consider each of your classmates listed below. Using numbers 1 to 9 rate your relationship with each of them. Use number nine for the classmates who you get on with best and number one for those who you don't get along with so well.

1 – least, 9 – best

1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

2. Imagine your mother let you make a birthday party at your place. Which classmates would you invite to come? (write names)
3. Which classmates would you choose as your companions on a desert island? (write names)

Do you think you know each other better thanks to ski lessons? If yes, what did it cause?

PŘÍLOHA 3

Výsledky skupiny A – výběr z uzavřené skupiny

OSLAVA PŘED

Skupina A	Habiba	Sarah	Lal	Miranda	Lorena	Suriya	Kiara	Eva	Fiona	KOLIK VYBRAL	SHODA
Habiba		1	1	1	1	1				5	5
Sarah	1		1	1	1					4	4
Lal	1	1		1	1	1				5	3
Miranda	1	1				1	1			4	4
Lorena	1	1								2	2
Suriya	1	1	1	1	1			1		6	3
Kiara		1		1				1	1	4	3
Eva		1		1	1	1	1		1	6	3
Fiona							1	1		2	2
KOLIKRÁT VYBRÁN	5	7	3	6	5	4	3	3	2	38	29

OSLAVA PO

Skupina A	Habiba	Sarah	Lal	Miranda	Lorena	Suriya	Kiara	Eva	Fiona	KOLIK VYBRAL	SHODA
Habiba		1	1		1					3	3
Sarah	1		1	1	1					4	4
Lal	1	1		1	1	1				5	3
Miranda	1	1				1	1			4	3
Lorena	1	1	1							3	2
Suriya	1	1	1	1	1			1		6	3
Kiara		1		1					1	3	2
Eva		1				1	1		1	4	2
Fiona							1	1		2	2
KOLIKRÁT VYBRÁN	5	7	4	4	4	3	3	2	2	34	24

**OSLAVA
Červen**

Skupina A	Habiba	Sarah	Lal	Miranda	Lorena	Suriya	Kiara	Eva	Fiona	KOLIK VYBRAL	SHODA
Habiba		1	1		1					3	3
Sarah	1		1		1					3	2
Lal	1	1			1					3	2
Miranda	1	1				1	1	1		5	3
Lorena	1	1	1							3	1
Suriya	1	1	1	1	1		1	1		7	2
Kiara		1		1					1	3	1
Eva		1		1	1	1			1	5	2
Fiona										0	0
KOLIKRÁT VYBRÁN	4	6	2	3	3	2	2	2	2	26	11

**OSTROV
PŘED**

Skupina A	Habiba	Sarah	Lal	Miranda	Lorena	Suriya	Kiara	Eva	Fiona	KOLIK VYBRAL	SHODA
Habiba		1			1					2	2
Sarah	1				1					2	2
Lal	1				1					2	0
Miranda	1	1								2	0
Lorena	1	1								2	2
Suriya		1	1	1						3	0
Kiara				1				1	1	3	2
Eva					1	1	1		1	4	1
Fiona				1			1			2	1
KOLIKRÁT VYBRÁN	4	4	1	3	4	1	2	1	2	22	10

OSTROV PO

Skupina A	Habiba	Sarah	Lal	Miranda	Lorena	Suriya	Kiara	Eva	Fiona	KOLIK VYBRAL	SHODA
Habiba		1			1					2	2
Sarah	1		1	1	1	1				5	5
Lal	1	1			1					3	2
Miranda	1	1				1	1			4	3
Lorena	1	1	1							3	3
Suriya	1	1	1	1	1			1		6	3
Kiara		1								1	0
Eva						1	1		1	3	2
Fiona								1		1	1
KOLIKRÁT VYBRÁN	5	6	3	2	4	3	2	2	1	28	21

**OSTROV
Červen**

Skupina A	Habiba	Sarah	Lal	Miranda	Lorena	Suriya	Kiara	Eva	Fiona	KOLIK VYBRAL	SHODA
Habiba		1			1					2	2
Sarah	1				1					2	2
Lal	1	1			1					3	1
Miranda	1	1				1		1		4	2
Lorena	1	1	1							3	3
Suriya	1	1	1	1	1					5	1
Kiara										0	0
Eva				1		1			1	3	1
Fiona										0	0
KOLIKRÁT VYBRÁN	5	5	2	2	4	2	0	1	1	22	12

PŘÍLOHA 4

Výsledky skupiny B – výběr z uzavřené skupiny

OSLAVA PŘED

Skupina B	Zeynep	Yasmine	Ekaterina	June	Alexandra	Hala	Clotilde	Leana	KOLIK VYBRAL	SHODA
Zeynep				1	1				2	1
Yasmine					1	1	1	1	4	3
Ekaterina	1			1	1			1	4	1
June			1						1	1
Alexandra	1			1		1	1		4	3
Hala	1	1			1			1	4	2
Clotilde		1			1			1	3	3
Leana		1					1		2	2
KOLIKRÁT VYBRÁN	3	3	1	3	5	2	3	4	24	16

OSLAVA PO

Skupina B	Zeynep	Yasmine	Ekaterina	June	Alexandra	Hala	Clotilde	Leana	KOLIK VYBRAL	SHODA
Zeynep			1	1	1				3	3
Yasmine					1	1	1	1	4	2
Ekaterina	1			1	1				3	1
June	1		1						2	1
Alexandra	1			1					2	1
Hala		1			1			1	3	1
Clotilde		1						1	2	2
Leana		1					1		2	1
KOLIKRÁT VYBRÁN	3	3	2	3	4	1	2	3	21	12

OSLAVA ČERVEN

Skupina B	Zeynep	Yasmine	Ekaterina	June	Alexandra	Hala	Clotilde	Leana	KOLIK VYBRAL	SHODA
Zeynep				1	1	1			3	3
Yasmine						1	1	1	3	3
Ekaterina	1			1	1				3	1
June	1		1		1				3	2
Alexandra	1								1	1
Hala	1	1			1			1	4	2
Clotilde		1						1	2	2
Leana		1							1	1
KOLIKRÁT VYBRÁN	4	3	1	2	4	2	1	3	20	15

OSTROV PŘED

Skupina B	Zeynep	Yasmine	Ekaterina	June	Alexandra	Hala	Clotilde	Leana	KOLIK VYBRAL	SHODA
Zeynep				1	1		1		3	1
Yasmine						1	1	1	3	3
Ekaterina				1	1				2	1
June			1		1				2	2
Alexandra	1			1			1		3	2
Hala		1			1				2	1
Clotilde		1							1	1
Leana		1					1		2	1
KOLIKRÁT VYBRÁN	1	3	1	3	4	1	4	1	18	12

OSTROV PO

Skupina B	Zeynep	Yasmine	Ekaterina	June	Alexandra	Hala	Clotilde	Leana	KOLIK VYBRAL	SHODA
Zeynep					1				1	1
Yasmine						1	1	1	3	3
Ekaterina				1	1				2	1
June			1		1				2	2
Alexandra	1			1					2	2
Hala		1						1	2	1
Clotilde		1						1	2	2
Leana		1					1		2	2

KOLIKRÁT VYBRÁN	1	3	1	2	3	1	2	3	16	14
----------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

OSTROV ČERVEN

Skupina B	Zeynep	Yasmine	Ekaterina	June	Alexandra	Hala	Clotilde	Leana	KOLIK VYBRAL	SHODA
Zeynep					1				1	1
Yasmine						1	1	1	3	3
Ekaterina					1				1	0
June	1				1				2	1
Alexandra	1			1					2	2
Hala		1			1				2	1
Clotilde		1						1	2	1
Leana		1							1	1
KOLIKRÁT VYBRÁN	2	3	0	1	4	1	1	2	14	10

PŘÍLOHA 5

Výsledky skupiny A – preferenční záznam ve skupině

PŘED

Skupina A	Habiba	Sarah	Lal	Miranda	Lorena	Suryia	Kiara	Eva	Fiona	celkem dal
Habiba		9	9	9	9	9	6	5	1	57
Sarah	9		8	7	9	6	4	6	3	52
Lal	9	8		9	9	8	5	7	5	60
Miranda	8	8	6		6	7	6	4	6	51
Lorena	9	9	8	8		7	9	9	5	64
Suryia	5	6	8	8	6		5	6	5	49
Kiara	4	5	1	6	3	2		7	8	36
Eva	4	6	5	6	7	8	8		5	49
Fiona	4	8	5	5	3	3	8	7		43
celkem dostal	52	59	50	58	52	50	51	51	38	461

PO

Skupina A	Habiba	Sarah	Lal	Miranda	Lorena	Suryia	Kiara	Eva	Fiona	celkem dal
Habiba		9	9	5	9	5	4	4	4	49
Sarah	9		9	8	9	7	6	6	6	60
Lal	3	2		4	1	5	7	6	9	37
Miranda	4	2	5		9	1	3	8	7	39
Lorena	9	9	9	1		5	4	4	5	46
Suryia	8	8	7	7	6		6	8	7	57
Kiara	4	7	4	5	3	3		6	8	40
Eva	4	7	6	6	7	8	8		9	55
Fiona	1	6	2	3	4	5	7	8		36
celkem dostal	42	50	51	39	48	39	45	50	55	419

ČERVEN

Skupina A	Habiba	Sarah	Lal	Miranda	Lorena	Suryia	Kiara	Eva	Fiona	celkem dal
Habiba		9	7	7	8	8	7	7	7	60
Sarah	9		8	6	9	6	5	5	4	52
Lal	3	1		5	2	4	7	8	9	39
Miranda	7	8	3		3	9	8	9	7	54
Lorena	9	9	9	5		5	4	4	4	49
Suryia	8	8	8	8	8		7	8	7	62
Kiara	6	8	5	7	5	5		5	6	47
Eva	5	6	5	8	6	7	6		8	51
Fiona	4	6	2	3	5	1	8	7		36
celkem dostal	51	55	47	49	46	45	52	53	52	450

PŘÍLOHA 6

Výsledky skupiny B – preferenční záznam ve skupině

PŘED

Skupina B	Zeynep	Yasmine	Ekaterina	June	Alexandra	Hala	Clotilde	Leana	celkem dal
Zeynep		3	6	9	9	4	4	3	38
Yasmine	7		6	6	8	8	9	8	52
Ekaterina	6	5		9	6	1	5	5	37
June	5	5	9		5	1	7	5	37
Alexandra	9	8	8	9		8	8	7	57
Hala	8	9	1	7	9		6	8	48
Clotilde	9	9	9	9	8	8		9	61
Leana	8	9	8	8	8	4	9		54
celkem dostal	52	48	47	57	53	34	48	45	384

PO

Skupina B	Zeynep	Yasmine	Ekaterina	June	Alexandra	Hala	Clotilde	Leana	celkem dal
Zeynep		7	7	9	9	1	7	7	47
Yasmine	8		6	6	8	9	9	9	55
Ekaterina	6	5		9	6	1	5	5	37
June	5	2	9		5	1	2	1	25
Alexandra	9	9	9	9		8	9	9	62
Hala	6	9	1	8	7		1	9	41
Clotilde	6	9	4	5	7	2		8	41
Leana	8	9	7	8	8	5	9		54
celkem dostal	48	50	43	54	50	27	42	48	362

ČERVEN

Skupina B	Zeynep	Yasmine	Ekaterina	June	Alexandra	Hala	Clotilde	Leana	celkem dal
Zeynep		3	7	8	9	8	5	7	47
Yasmine	8		7	7	8	9	9	9	57
Ekaterina	5	4		7	7	3	4	5	35
June	7	3	7		7	4	5	5	38
Alexandra	9	8	8	9		8	8	8	58
Hala	9	9	5	6	9		4	9	51
Clotilde	8	9	8	8	8	1		9	51
Leana	7	9	7	8	7	9	9		56
celkem dostal	53	45	49	53	55	42	44	52	393